Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ...21-нэз гарана | № 257 (13573) | 1971 оной октябриин 30, суббото | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

НИИТЫН ХЭРЭГЛЭЛЭЙ ЭД БАРАА ...ЛЭДБЭРИЛГЫЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

...эй эрилтые бүри хүсэд хангаха зорилгоор, «хэрэглэлэй эд бараа ...ые саашадань хүгжөөхэ ...н тухай» дэлгэрэнгы тог...ан абаа.

...1975 онуудай туршада ...хэрэглэлэй эд бараа ...1970 онтой сасуулбал, ...ехэ болгохо даалгабари ...министерствэнүүд болон ...нуудта, союзна респуб...й министрнүүдэй Сове... Мебель, ханын гоёол...фаянсова, шэл, шаажан ...hартанууд, столовын ...часууд, гурбан мөөр...нууд, спортивна хэрэг...-саарhан, фотоаппара...ро-зүйлнүүд, арhан, гар...вэ, шубуунай үдэ бо...эр хабhэн хэрэгсэлнүүд, ...зала, зөөлэн полотенци, ...обсаhан ба олониитын ...бусад эд бараа үйлэдбэ...гитойхоноор ехэ болохо ...оолой ёhoop, СССР-эй ... албан зургаануудай ...гшэд, союзна республи...министрнүүдэй Соведүүд ...тай гэбэл:

...габарие дүүргэхын тула ...жэ байhан предприяти...ые дүүрэнээр ашагла...рииин шэнэ хүсэнүүдые ...ябадалые хангаха;

...н болзорой туршада оло...эглэлэй эд бараанай үй...үргэдхэхэ, эд бараанай ...hайжаруулха, олон янзын, ...охо хэрэгтэ хабаатай ...ые хүсэд дүүрэнээр ...түлөө министерствэнүүд ...зургаануудай коллеги...шргаануудай хүдэлмэри...предприятинуудай хүтэл...дэй харюусалгые дээшэ...

...ын түхэлтэй, мүнөө үе ...тэй, хэрэглэлгын шэнэ ...өршэлэн эд хэрэглэгшэ...риин эрилтые хангама, ...далхэй дээрэ туйлагдаhан ...хүрэмэ hайнаар гоёогдо...улагдаhан шэнэ эд ба...дбэрие байгуулха, бэ...хидхэхэ хэрэгтэ пред...ай, научна шэнжэлгын, ...нструкторска, технологи...изацинуудай коллекти...аралые хандуулха.

...наймаанай организаци...лай ёhoop ниитын хэ...шанартай эд бараа ...хангахын түлөө, тогтоо...алагдаhан даалгабарие ...түлөө тусхай харюусал... министрнүүдтэ, албан ...хүтэлбэрилэгшэдтэ, эд ...илнуудай зүбөөр табиг...түлөө—СССР-эй худалдаа ...министртэ, союзна рес...дай худалдаа наймаанай ...тэ даалгагдаба.

...албан зургаануудай ...промышленна предприяти...дай хэрэглэлэй эд ба...хэрэгые саг үргэлжэ ...ыень, хүн зоной ехээр ...эд бараа бүри ехээр гар... элирүүлэгдэhэн арга ...ые ашаглаха хэмжээ...ыень союзна республи...министрнүүдэй Соведүүдтэ...

...хэрэглэлэй эд бараа ...дбэрие үргэдхэхын ту...1975 онуудай туршада шэ...ятинуудые бариха, му...жэ байhан предприятинуу...үргэдхэхэ, шэнэдхэхэ ...тогтоолой ёhoop ...министерствэнүүдтэ, союзна ...нуудай · министрнүүдэй ...үгтөө. Эдэ предприяти...оонэй бүтээсэ ехэтэй тех...тухеэрэлгэнүүдые, ав...нүүдые, бүридхэлэй хэ...болон материалнуудые ...бүтээжэ үгэхэ гэжэ ха...

...министерствэнүүд ара...лэлэй эд бараа гаргаха ...уудай барилгые hайжа...лдбэриин шэнэ хүсэ...ашаглаха ябадалые хараа...болзор соонь заатагүй ...хангаха уялгатай. Нии...лэлэй эд бараа гарга...жа байhан, мүн шэнэдхэг...н предприятинуудые, це...эрэлгэнүүдээр, кабель...аар. шалгалтын ба хэм...боорнуудаар хангахые ...Госснабта даалгагдаа.

...hoo эхилжэ предприя...үйлэдбэриин арга болом...дай наймаанай организа...илнуудые бүтээхэ ту...

сэбтэй хүсэдөөр зохилдуулан, культурно-ажаhуудалай, ажахын хэрэглэлэй бараа гаргалгада хэрэгтэй түүхэй эд, материал, бүридхэлэй хэрэгсэлнүүдые гаргажа үгэхые, мүн нэн түрүүн арадай хэрэглэлэй эд бараа нэмэжэ гаргаха, худалдаанай фондые ехэ болгохо хэрэгтэ түсэбhөө гадуур абтаhан материальна хэрэгсэлнүүдые ябуулжа байхыень СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госснабта, СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта, союзна республиканuудай министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа.

Культурно-ажаhуудалай, ажахын хэрэгсэлэй эд бараа гаргадаг предприятинуудтай СССР-эй худалдаа наймаанай министерствэдэ, Центросоюзда, тэрэшэлэн бусад министерство болон албан зургаануудта 1972 онhoo эхилжэ иимэ эд бараа худалдаха оптово яармагуудые ерэхэ жэлэй үйлэдбэриин түсэб табихаhаа урид үнгэргэхые заагдаа.

Республиканууд хоорондохи оптово яармагуудай үедэ эд бараа эльгээхэ договорнууд худалдаа наймаанай оптово баазануудай хоорондо баталагдахаhаа гадна, нэгэ талаhаа —эдэ баазануудай, томо магазинуудай ба нүгөө талаhаа — промышленна предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй, фирмэнүүдэй хоорондо баталагдажа байхаар хараалагдана.

Промышленностьда үгтэдэг эд бараанай захилнуудай зүб байhанай түлөө, мүн худалдаа наймаанай организацинуудай ба промышленна предприятинуудай хоорондо баталагдаhан договороор хараалагдаhан шанартай, сортын эд бараа гаргахын түлөө министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, предприятинуудай, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абахыень СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаанууд, союзна республиканuудай министрнүүдэй Соведүүд уялгалагдаа. Арадай хэрэглэлэй эд бараа, илангаяа шэнэ эд бараа гаргаад эльгээжэ байха олон жэлэй договорнуудые баталха хэрэгые үргэдхэхэ.

1972 онhoo предприятинуудта, худалдаа наймаанай организацинуудта зорюулан, мэдээсэлэй бюллетеньнүүдые гаргажа байхыень СССР-эй худалдаа наймаанай министерствэдэ, мүн энээндэ хабаатай министерствэнүүд болон албан зургаануудта даалгагдаа. Тиихэдээ арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын байдалай ба нютагтахи худалдаа наймаанай организацинуудай эрилтые хангалгын асуудалнуудые эдэ бюллетеньнүүд соогоо бэшэжэ байха, тэрэшэлэн хүн зоной ехээр худалдан абадаг эрхим hайн шэнэ эд бараан ба тогтоогдоhон гуримай ёhoop гаргадахаяа болиhон эд бараан тухай мэдээсэжэ байха болоно.

СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудай предприятинуудай, арадай хэрэглэлэй зарим түхэлэй эд бараае гаргахаяа болихо гү, али багаар гаргадаг болохо асуудал СССР-эй худалдаа наймаанай министерствын зүбшөөлөөр, харин тиихэдэ республиканuудай министерствэнүүд болон зургаануудай, нютагай мэдэлэй предприятинуудта — нютагтаа хэрэглэдэг эд бараанай хэмжээнэй зэргээр — союзна республиканuудай худалдаа наймаанай министерствэнүүдэй гү, али худалдаа наймаа эрхилдэг нютагай органуудай зүбшөөлөөр хэгдэхэ ёhотой гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Хүн зоной ехээр худалдан абадаг эд бараае гаргахаяа болихо, үйлэдбэриень бага болгохо баримтануудые союзна республиканuудай Компартинуудай ЦК-нууд, министрнүүдэй Соведүүд, КПСС-эй крайкомууд, обкомууд, СССР-эй министрнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд эрид шууд хорихо зэргэтэй.

Культурно-ажаhуудалай, гэр hуудалай хэрэгсэлэй эд бараа ехээр гаргадаг болохынь тула предприятинуудые бүри ехээр урмашуулха, тэрэшэлэн эдэ эд бараа гаргаха даалгабарие дүүргэхын түлөө харюусалгыень дээшэлүүлхэ зорилготой хэмжээнүүд хараалагдаа. Хүн зоной ехээр худалдан абадаг арадай хэрэглэлэй эд бараа нэмэжэ гаргаха тушаа абаhан уялгануудые үйлэдбэриин жэлэй түсэбтэ оруулха, энээнhээ ороhон олзо доходые тогтоогдоhон нормативай ёhoop экономическа талаарнь урмашуулха нэмэлтэ зөөриин фондо оруулжа байхыень предприятинуудта зүбшөөгдөө.

Баталагдаhан договорнуудаар хараалагдаhан арадай хэрэглэлэй эд бараа, бүридхэлэй хэрэгсэлнүүд, хамтадхагдаhан тухеэрэлгэнүүд болон тэдээндэ хэрэгтэй детальнуудые бүтээн гаргажа эльгээхэ уялгануудай дүүргэлтын зэргээр предприятинуудай продукци худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ сэгнэгдэхэ байна. Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ, алба хаагшадта үгтэхэ шангай хэмжээн арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргажа эльгээхэ тушаа предприятинуудай договорнуудай дүүргэлтэhээ дулдыдажа байха гэжэ тогтоогдоо. Иимэ нэмэлтэ заабари промышленна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай типовой дүримдэ оруулагдаа. Бага олзо доход үгэдэг эд бараа бүри ехээр гаргаhанайнь түлөө предприятинуудай коллективүүдые шагнахын тула материальна урмашуулгын фондын нөөсын зарим хубиие хэрэглэхэ зүбшөөл министерствэнүүдтэ үгтөө, харин нэгэдэлнүүдтэ — байгуулагдажа байhан иимэ фондын зарим хубиие хэрэглэхэ зүбшөөл мүн лэ үгтөө.

Арадай хэрэглэлэй эд бараанай гол продукцинь болодоггүй предприятинуудта арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргалгын хэмжээнhээ дулдыдуулан, материальна урмашуулгын фонддо, социально-культурна хэмжээ ябуулгануудай, гэр байра барилгын фондо мүнгэн зөөри оруулагдаха байна.

Союзна республиканuудай Компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд, горкомууд, райкомууд, министерствэнүүд болон албан зургаануудай партийна организацинууд арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ, шанарыень hайжаруулгада, сортыень үргэдхэлгэдэ, шэнэдхэлгэдэ бүри ехээр анхаралаа хандуулха, тогтоолоор хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудай дүүргэлтые үдэр бүри шалгажа байха, тэдэниие бэелүүлгэдэ предприятинуудта, барилгын эмхинүүдтэ туhа хүргэжэ байха уялгатай. Хүн зондо хэрэгтэй эд бараа гаргаха түсэбүүдые предприяти бүхэнэй дүүргэхые, шэнэ предприятинуудые бариха, хүдэлжэ байhан предприятинуудые шэнэдхэхэ даалгабаринуудые барилгын организаци бүхэнэй дүүргэхыень туйлаха шухала. Арадай хэрэглэлэй эд бараа бүри ехээр гаргахын тула арга нөөсэлнүүдые бэдэрхэ, иимэ эд бараа үйлэдбэрилхэ шэнэ хүсэнүүдые түргөөр ашаглаха ябадалые туйлаха талаар заводуудай, фабрикануудай, барилгануудай коллективүүдэй социалис мүрысөөе, эдэбхи үүсхэлые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, дэмжэхэ хэрэгтэй.

Ниитын хэрэглэлэй эд бараа бүри ехээр гаргалга иимэ эд бараагаар хүн зоной эрилтые бүри хүсэдөөр хангалга КПСС-эй XXIV съездэдээр табигдаhан юhэдэхи түсэбтэ табан жэлэй гол зорилгые — арадай материальна болон культурна ажаhуудалай хэмжээе горитойхоноор дээшэлүүлхэ ябадалые туйлахын шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно, тиигээд партийна, советскэ, ажахын, профсоюзай органууд тогтоогдоhон даалгабаринуудые дүүргэхын тула бүхы хэмжээнүүдые абаха бээзэ гэжэ найдажа байhанаа мэдүүлнэ.

СССР ФРАНЦИ ХОЁРОЙ ХООРОНДЫН ХАНИ БАРИСААН, ХАРИЛСАА ХОЛБООН УЛАМ БЭХИЖЭГ ЛЭ!

МАРСЕЛЬДЭ БОЛОhОН ХАЛУУН УУЛЗАЛГА

МАРСЕЛЬ, октябриин 28. (ТАСС). Совет морягуудтай заншалта халуун хани барисаагаар холбоотой, хүндэмүүшэ Марсель— далайгаар тамарагшадай, докернуудай хото мүнөөдэр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневые халуунаар угтаба.

Л. И. Брежневые энэ айлшалалгадань Франциин промышленна болон научна хүгжэлтын министр Ф-К. Ортоли гэгшэ үдэшэжэ ябалсаа. Мариньян гэжэ аэропортдо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарие Прованс-Лазурный Берег районой префект Ж. Лапорт, Буш-Дю-Рон департаментын хүтэлбэрилэгшэд, бусад тушаалта нюурнууд угтаба.

СССР-эй ба Франциин гүрэнэй гимннүүд гүйсэдхэгдэбэ.

Л. И. Брежнев хүндэлэлэй харуулай жагсаалай урдуур ябажа гараба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Буш-Дю-Рон департаментые түлөөлдэг парламентын депутадуудтай, Марсель, Мариньян хотонуудай мэрнүүдтэй танилсаба.

Л. И. Брежнев угтажа байhан машинада hууба. Тиин машинанууд Марсель тээшэ шэглэбэ. Аэропортhoo хото хүрэхэ замдань үйлсэ, талмайнуудта гараhан олон мянган хүн зон нүхэр Л. И. Брежневые халуунаар амаршалаа. Хотын үйлсэнүүд СССР-эй, Франциин тугуудаар шэмэглэгдэнхэй. «Һайн айлшалагты, Л. И. Брежнев!», «Советскэ Союзтай хани hуухын, харилсаа холбоотой байхын түлөө!» гэhэн транспарантнууд харагдана.

Л. И. Брежнев, тэрэниие үдэшэжэ ябагшад «Нотр-Дам де ла Гард» гэжэ сүмын хажууда машинаhаа бууба. Эндэhээ хото илангаяа hайнаар харагдадаг юм. Асари ехэ далайн порт доорон шахуу hунана.

Марсель хотын түүхэ тухай, тэрэнэй мүнөөдэрэй хэрэгүүд, ерээдүйнь хүгжэлтэ, совет портнуудтай байгууламан холбоо барисаан тухайнь Л. И. Брежневтэ хотын түлөөлэгшэд хөөрэжэ үгөө.

Удаань машинанууд хотын ратуша тээшэ ошобо.

Ратушын урда суглараhан Марселиин ажалшад совет айлшадые халуун альга ташалгаар, совет-француз хани барисаанда зорюулагдаhан үреэлэй үгэнүүдээр угтаба.

Муниципальна Соведэй зал соо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь муниципальна советнигүүдтэй бараалхан танилсаба.

Марсель хотын мэр Г. Деффер үгэ хэлэбэ. Хотын муниципальна Соведэй, Марселиин бүхы хүн зоной үмэнэhөө тэрэ Л. И. Брежневые, бүхы совет айлшадые амаршалаа. Марсель Одессэтэй анда түрэл хотонууд болохо тухай шиидхэбэри абаа гэжэ Г. Деффер соносхобо. Муниципалитедэй энэ шиидхэбэрие Марселиин бүхы хүн зон нэгэн дуугаар hайшаагаа гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

Мэртэ, бүхы сугларагшадта хандажа үгэ хэлэхэ зуураа, Л. И. Брежнев хуушанай энэ Марсель хотын халуун уулзалга эмхидхэhэнэйнь түлөө, совет арадта талархаhан халуун үгэнүүдэйнь түлөө үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөө. Совет ороной ажалшадай үмэнэhөө Марселиин хүн зондо халуун амаршалга КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь дамжуулаа.

— Совет Одессэ хотын танай Марсельтэй анда хотонууд болоhон ушар бидэниие ехэтэ баясуулна,—гэжэ Л. И. Брежнев хэлээ.—Энэ ушарые амаршалха зуураа, хани нүхэсэлнай, харилсаа холбоомнай заншалта болохо мүнхэрэг гэжэ хүсэхэ байнабди. Марселиин хүн зон Одессэ хото хододоо ошожо байhай гэжэ хүсэнэбди.

Үгынгөө түгэсхэлдэ Л. И. Брежнев совет француз хани барисаанай хүндэлэлдэ юрөөлэй үгэнүүдые хэлээ.

Хотын мэридэ болоhон ёhолол, тэндэ хэлэгдэhэн үгэнүүд Марселиин радиогоор дамжуулагдаа. Ратушын урдахи талмай дээрэ суглараhан Марселиин хүн зон КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэhэн үгые ехэ анхаралтайгаар шагнаа, нэгэнтэ бэшэ нэрьемэ халуун альга ташалганууд зэдэлээ. «Советскэ Союз мандаха болтогой!», «Совет-француз хани барисаан мандаха болтогой!»—гэhэн үреэл үгэнүүд талмай дээрэhээ соностоо. Сугларагшад «Интернационал» болон «Марсельезэ» дуулаа.

Л. И. Брежнев ратушын балкон дээрэ гараба. Талмай дээрэ дахин альга ташалган зэдэлнэ, үреэлэй үгэнүүд соностоно.

Ратушаhаа гараад, Л. И. Брежнев далайн эрьеын порт тээшэ шэглэн ошобо. Тэндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарие Марселиин автономито портын захиргаанай Соведэй президент Л. Бетус гэгшэ угтан амаршалба.

Айлшад катер дээрэ hуужа, портын акваториин оршон соогуур ябажа хараба. Далайн портын тухеэрэлгэнүүдые, эрьеын барилганuудые хараха үедэнь, Л. Бетус гэгшэ Марселиин тусхай захиргаантай порт хэдэн гаваньнуудhaa бүридэдэг гэжэ Л. И. Брежневтэ хөөрөө. Ашаалалгынгаа хэмжээгээр энэ порт Франци соогоо нэгэдэхи, Европодо гурбадахи hуури эзэлдэг.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

ПАРИЖ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев бүлэг француз коммунистнуудаар хөөрэлдэжэ байна.

Энэ зураг ТА СС-ай фототелеграфаар абтаба.

СОВЕТ-КУБЫН ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

ГАВАНА. (ТАСС). Эндэ хани ёhoop айлшалжа байhан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин болон Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, революционно правительствын Премьер-Министр Фидель Кастро гэгшэд ниислэлэй оршондохи Аламар гэжэ хото ошобо. Эндэ ехэ бүлэг байрын шэнэ гэрнүүд баригдажа байнхай. Ороной 150 завод, фабрикаhаа ерэhэн hайн дуратанай отряд энэ барилгые хэнэ.

Аламарай, Кубын ниислэлэй бусад районуудай ажалшад хүндэтэ совет айлшаниие халуунаар угтаа. «Баяртай hайханаар айлшалагты, аха дүү совет арадаймнай түлөөлэгшэд!» — гэhэн лозунгнууд хаа хаанагүй харагдана.

Аламарта болоhон олониитын хабаадалгатай митинг дээрэ А. Н. Косыгин үгэ хэлэбэ. А. Н. Косыгинай, Фидель Кастрын ендэр дээрэ гарахада, олон тоото хүдэлмэришэд: «Совет-кубын хани барисаан мандаха болтогой!», «Коммунизм мандаха болтогой!» гэжэ эбтэйгээр дабтан үреэл табина.

— Нүхэр Фидель Кастрын уряалаар бидэ Куба ерээбди. Совет хүнүүд Кубын арадта аха/дүүгэй халуун мэдэрэлтэйгээр хандадаг. Тиимэл хадаа ямаршье хэрэгүүдэй боложо байхада, бидэ танай тала баридагбди, тантай сүг хамта ябадагбди.

Совет-кубын хани барисаанай тэмдэг болгон А. Н. Косыгин Фидель Кастрада Ленинэй бюст барюулба. Барилгашадай эгээл эрхим бригадада энэ бюстые дамжуулан үгэхыень А. Н. Косыгин гуйгаа.

Үгынгөө түгэсхэлдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ совет-кубын хэтэ мүнхын хани барисаанай хүндэлэлдэ үреэлэй үгэнүүдые хэлээ.

Харюугай үгэ хэлэhэн Фидель Кастро СССР-эй болон Кубын арадуудай хани нүхэсэл бата бэхи гэжэ тэмдэглээ. Митингын hүүлээр А. Н. Косыгин, Фидель Кастро гэгшэд Гавана провинцитай танилсаа, совет-кубын хани барисаанай нэрэмжэтэ автомашина заhабарилгын завод ошожо хараа.

НҮХЭД КОЛХОЗНИГУУД, СОВХОЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД!

Юhэдэхи табан жэлэй түсэб болзорhoo урид дүүргэхын тула социалис мүрысөөндэ бүгэдөөрөө хабаадаял. Хүн бүхэн табан жэлдэ хэхэ ажалаа тодорхойлоод, тэрэнээ болзорhooнь түрүүн бэелүүлхэ арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэг лэ!

КПСС-эй түүхэтэ XXIV съездын болоhон сагhаа хойшо хахад жэл үнгэрбэ. Совет ороной коммунистнуудай энэ ехэ хуралда делегат боложо хабаадаhандаа мүнөө хүрэтэр баярлажа ябагшаб, бүхы мэргэжэл шадабаряа гаргажа, ажалдаа шэнэ амжалта туйлаха гэжэ оролдогшоб.

АРГА БИИ, ОРОЛДОЛГО ХЭРЭГТЭЙ

Партиин XXIV съезд дээрэ шэнэ, 9-дэхи табан жэлэй түсэб баталагдан абтаа hэн. Тэрэ съезд дээрэ hуужа байхадаа, шэнэ табан жэлдэ яажа ажаллаха, хэды шэнээн hү hаажа шадаха байhан тухайгаа бодомжологдоhон байха. Илангаяа hаалиин фермэнүүдтэ ажалыень үргэлжэдэнь онбhожоруулха тухай съезд дээрэ ехэ анхарал табигдаhан байгаа. Энээниие би ехээр hайшаагаа hэм.

Теэд табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ нэн түрүүн хүн бүхэнэй хэр ажаллаhанай зэргээр болохо байhаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ юм ааб даа. Энээн тушаа социалис мүрысөө эмхидхэлгые саашадань hайжаруулха гэhэн КПСС-эй ЦК-гай hаяхан абаhан тогтоол дотор сэхэ заагдана. Тиимэhээ би совхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй хамта өөрынгөө табан жэлэй түсэб тодорхойлhон байнаб.

Тинхэ зуураа үнгэрhэн табан жэлдэ хэhэн ажалаа согсолооб. Бүхыдөө энэ үедэ 1871 центнер hү hааха байгаад, тэрэнээ 2261 центнертэ хүргэжэ, түсэбөө 390 центнерээр үлүүлhэн байгааб. Хэрбээ 1966 ондо үнеэн бүриhөө 2300 килограмм hү hааhан байбал, тэрэнээ жэл бүхэндэ дээшэлүүлжэ, нёдондо 2675 килограммда хүргөө hэм.

Энээгээр hанаагаа амархаар бэшэ ааб даа. Шэнэ табан жэлэй эхиндэ, 1971 ондо үнеэн бүриhөө 2150 килограмм hү hааха түсэбөө 3000 килограммда хүргэхэ байhан тухайгаа бүри жэлэй эхиндэ мэдүүлээ бэлэйб. Энэмни түрэл партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаhан юм. Хэлэhэн үгэдөө хүрэхэ, абаhан уялгаяа бэелүүлхэ гэжэ яhала оролдогдоо гээшэ. Байгша ондо урдынхидаа өрбол малай бэлшээри яhала hайн байшоо. Тиигэжэ энэ жэлэй үнгэрhэн 9 hарын туршада үнеэн бүриhөө 3091 килограмм hү hаажа, жэлэйнгээ социалис уялга үлүүлэн дүүргэhэн байнаб.

Юhэдэхи табан жэлэй түсэбэй ёhoop, 1972 ондо 387 центнер, 1973 ондо—401, 1974 ондо—401, 1975 ондо 402 центнер hү hааха байнаб. Үнеэн бүридэ абажа үзэбэл, hү hаали зуугаад килограммаар дээшэлүүлэгдэхээр хараалагданхай.

Тиигэжэ табан жэлэй туршада 1979 центнер hү hааха болоноб. Ажахыгаа, өөрынгөө арга боломжонуудые хаража үзөөд, энэ хугасаа дотор адагынь 2844 центнер hү hааха гэхэ гү, али түсэбөө 875 центнерээр үлүүлхэ байнаб. 1975 ондо үнеэн бүриhөө 3300 килограмм hү hааха зорилго урдаа табяаб. Энэмни үнгэрhэн табан жэлэйхиhээ нилээд дээгүүр болоно! Ондоогоор хэлэбэл, табан жэлэй түсэб 3,5 жэлдэ дүүргэгдэхэ ушартай.

Хайшан гээд, ямар аргаар үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлэгдэхээр хараалагданаб? Эгээн түрүүн нэгэшье үнеэгээ hубай гаргахагүй, жэлдээ үнеэн бүриhөө тугал абаха байнаб. Тиихын тула үнеэдээ тугаллаhанайнь удаа 20—30 хоногhoo оройтуулангүй искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэмжээн абтаха гээшэ.

Хоёрдохёор, жэлэй дүрбэн сагта үнеэдээ үдэртөө гурба hааха, hая тугаллаhан, түрүүшынхеэ түрэhэн үнеэдээ сүүдхэдэ 4—5 дахин hааха байнаб. Һаахынгаа урда үнеэдэй хүхэ дэлэн заабол нидхэрэгдэхэ жэшээтэй.

Гурбадахяар, hүнэй тоhолиг дээшэлүүлхэ, hүеэ сэбэрээр абаха гэжэ оролдодогоороо оролдохоб.

Дүрбэдэхеэр, малдаа тэжээлыень hайса буйлуулжа, шэгнүүрэйнь, ашаг шэмынь зэргээр эдюулхэ байнабди. Илангаяа бүдүүн тэжээлээ хэршэжэ, таряа талхаяа бурдууг болгон буйлуулжа малда үгэхэбди. Тиихэдээ тэжээл дотор малай бэедэ хэрэгтэй бүхы зүйлнүүд бии гү гэжэ харалсаха, хэрбээ тэрэнэй дутамаг байбал хүсэлдүүлхэ, илангаяа белок, каротинаар дутаахагүй гэжэ оролдохо hанаан бии. Энэ талаар мэргэжэлтэд туhа хүргэхэ байна.

Табадахяар, hүнэй өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, бүхы юумэндээ гамтайгаар хандаха, илангаяа үбhэ, силос, таряа талханай зүйл зааханшье үрингүйгөөр малай аманда оруулха гэжэ оролдохо болохгдоно.

Мүнөө дээрээ hаалиин фермын малшадай хүдэлмэри хүндэшэг байhан зандаа. Шэнэ табан жэлдэ энэ талаар ехэ юумэнэй хэгдэхэ байhанда этигэнэбди. Тиимэhээ бидэнэр, hаалишад, малшад фермэдэ тодхогдоhон бүхы түхеэрэлгэнүүдые шудалжа, тэдэниие hаадгүйгөөр хүдэлгэхэ мэргэжэл шадабаритай болохо байнабди. Иимэ hуралсал фермэдэмнай эмхидхэгдэхэ бээзэ гэжэ найдагдана.

Д. ДАНЗАНОВА.
Сэлэнгын совхозой hаалишан, БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат, КПСС-эй XXIV съездын делегат.

РЕДАКЦИhАА: Сэлэнгын совхозой үншэй hаалишан, КПСС-эй XXIV съездын делегат Долгор Дарижаповна Данзанова өөрынгөө табан жэлдэ хэхэ хүдэлмэрэе тодорхойлжо, урдаа шэнэ зорилгонуудые табиhаниинь угаа hайшалтай байна. Иимэ социалис уялгануудые hаалишад, хонишод, механизаторнууд болон хүдөө ажахын бусад хүдэлмэрилэгшэд абаха аргатай байна. Тиимэhээ колхоз совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хүн бүхэнэй, фермэ, бригада бүгэдын табан жэлэй түсэб тодорхойлхо, тэдэнэрэй арга боломжонуудые элишэлэлсэхэ, уялга абахадань туhалха ушартай.

Һаалишан Д. Данзановаhаа жэшээ абажа, юhэдэхи табан жэлэй түсэб болзорhoo урид бэелүүлхэ социалис мүрысөөндэ бүгэдөөрөө жагсаял.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДУРШЭЛТЭЙ ТАНИЛСАГТЫ

ТҮРГЭНӨӨР ТҮЛЖҮҮЛХЭ АРГА

☆ Хорнин аймагай Үдын совхозой хоёрдохи отделенидэ жэжэ тугал бурууннуудые түргэнөөр түлжүүлхэ, томо болгохо арга хэрэглэгдэнэ. ☆ Тугал бүхэн зунай һарада шэнүүрэз 90 гаран килограммаар нэмээгээ. ☆ Тиигэжэ эдэ үхэрнүүдые 12—13 һаратайдань тус бүринь 300—320 килограмм шэгнүүртэй болгожо гүрэндэ тушааха аргатай болоно. ☆ Харууһа, тэжээлэйнь бүхы гаргашые тоолоод байхада, малай шэгнүүрэз нэмээһэн центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 56 түхэригтэ болоо.

☆ Шэнэ арга хэрэглэжэ, 6154 түхэригэй сэбэр олзо оруулагдаба.

ЭНДЭМНАЙ зунай элдин саг ташье үхэр мал адуулха һайн бэлшээри олдожо үгэдэгтүй газар юм. Дайдын яһала элбэгшье һаа, ган гасуурай дайралдахадал хээрын бэлшээри мэлигэн сагаан добо болошоод, үхэр малһаа байха, хонидойшье шэмхэжэ олохо ногоон хомор байдаг.

Тиимэһээ Үдын совхозой олонхи отделенинүүд үхэр малаа зунай үедэ гол түлэб холын ой тайгын бэлшээридэ абаашадаг юм. Харин бүрэ жэжэ, дүрбэ-зургаа һаратай тугалнуудынь холын бэлшээридэ абаашадаггүй, энэнһээ урагша ехэнхидээ Үдынгөө гол соо адуулагдажа зуһадаг байгаа. Теэд бэлшээриин муу дээрэһээ тэдэнь зундаа шэгнүүрээ ёһоор нэмээдэггүй, түргэн томо болодоггүй һэн. Иигэжэ зундаа шэгнүүр хүсэд абажа шадаагүй жэжэ малые гүрэндэ тушааха аргагүй дээрэһээнь дахин үбэлжүүлхэ баатай болохо. Тиигээд хойто намарынь тэдэниие арай гэжэл бэлэдхэлэй пунктда ябуулхаар болодог һааб даа. Энээнһээ уламжалан богони болзорто үхэрэй мяха ехээр абаха зорилгошье ниилээд гэдэргэ татагдадаг бэлэй.

Эдэ бүгэдые хаража үзөөд, Үдын совхозой Доодо-Голой отделенинхид байгша ондо тугал, бурууннуудаа зунай сагта тусгаар һайн бэлшээридэ адуулжа, үшөө нэмэлтэ тэжээл эдюулэлсэжэ байгаад, түргэнөөр түлжүүлэн томо болгохо арга хэрэглэхэ гэжэ шиидэбэ.

Эгээн түрүүн Доодо-Гол тосхонһоо холо бэшэхэнэ 15 гектар сабшалан шэлэжэ олоод, тэрэнээ той руулжа ехэ тээлниг барна. Удаань тээлнигээ дундуурнь тус тустань 2,5 гектараар зургаан ондоо талалаад, загуунууд болгоо. Газарыень уһалжа, гектарай 1,5 центнер утэгжүүлгэ жэгдэхэнээр тарааба. Халуун наран соо, хура бороодошье тугалнуудаа оруулаад байха һарабшатай сарай барна. Малай хэбтэхэдэ ходо хуурай, сэбэр байхынь тула доронь хабтагайгаар шала дэбдеэ, шэбхыень этэрээд газаашань гаргаха нүхэ-траншей сарайнь арада түхеэрэгдөө. Мүн талха тарянай зүйл, бурдууг хэжэ эдюулхэ хобто кормушкашье түхеэрэгдэһэн байна.

Июниин эхеэр эндээ 132 тугал илгаад, ехэ, багаарнь хоёр ондоо бүлэг болгожо амяарлаад, тээлниг соотоо адуулжа эхилээ. Тээ томохон долоо-найма һаратай болоһон тус тустаа 140 килограмм тугалнуудынь Валентина Цыдендоржиевада даалгагдаа, тэдэнһээ багашаг таба-зургаа һаратай, тус тустаа дунда зэргээр 100 килограмм шэгнүүртэй тугалнуудыень Галина Чимитцыренова даажа абаба.

Арбадахи класс дүүргээд, өөһэдынгөө һайн дураар тугалшан болоһон эдэ хоёр басагад түрүүшын үдэрһөө оролдосостойгоор ажаллажа эхилээ.

— Үглөөгүүр бидэ 5 часта ерээд, уһанда бусалгажа эһээһэн талха тугал бүхэндэ 5 килограмм хүртэхөөр хэжэ эдюулээд лэ бэлшээридэнь гаргадаг һэмди. Тиигээд үдын халуун болоходо 11—12 часһаа гурбан час болотор һарабша дороо хэбтүүлжэ амаруулдаг байгаабди. Үдэшынь 8 час багта бэлшээриһээнь асараад, машининдагдаһан һүндэ худхаһан талха тугал бүхэндэ баһал 5 килограмм хүртэхөөр эдюулээд, хура бороогүй һаань, хуурай добо газарта хэбтүүлжэ хонуулдаг бэлэйбди. Бэлшээри дээрэмнай бага хан нуур бии аад, тугалнууд дуран соогоо уһалаад ябадаг һэн. Үдэртөө, һүниндөө һоно батаганаанай малыемнай зобоохогүйн тула загуун соогуурнь, сарай доогуураа 1 процентын хлорофос, 0,5 процентын креолин гурба хоноод лэ сасадаг байгаабди. Юрэдөөл малаа хаһа сагтань эдеэлүүлхэ, уһалха тушаа зоотехнигэй табижа үгэһэн рацион, зааба рие наринаар лэ сахихые оролдодог һэмди,—гэжэ Галина Чимитцыренова хөөрэнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр урдынхидал тугалнуудые үглөөгүүр бэлшээри руунь туужархёод, үдэшэ олпожо асараад байһанда орходоо шэнэ аргаар харууһалхада ажалынь һураггүй ехэ болоо ааб даа. Теэд иигэжэ харууһалаа, оролдоогүй һаа, тэдэнь шэгнүүрээ ёһоор нэмээхэгүй ха юм.

Зунай үедэ эдэ малынь 4—3 дахин шэгнэгдээ. Июнь һарада Валентина Цырендоржиевагай тугалнууд шэгнүүрээ тус бүридөө сүүдхын 729 граммаар нэмээхэдэнь, Галина Чимитцыреновагайхинь—589 граммаар нэмээгээ. Шэгнүүрээ багаар нэмээһэнэйнь гол шалтагаан юуб гэхэдэ, бэлшээриинь ногоон үшөөл хүсэд ургаагүй байгаа. Тиимэһээ июль, август һарада шэгнэхэдэ Валентинын харадаг тугалнууд шэгнүүрээ тус бүридөө дунда зэргээр сүүдхын 970—1086 граммаар нэмээхэдэнь, Галинынхинь энэ үе соо—920—970 граммаар нэмээгээ. Харин сентябрь соо энэнь нэгэ бага доошоо ороо. Тиигэжэ гурба һара хахад соо тугал бүхэн шэгнүүрээ дунда зэргээр сүүдхын 759 граммаар нэмээһэн болоно. Түрүүн эхилхэдээ тугал бүхэнэй шэгнүүрые дунда зэргээр сүүдхэдээ 800 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ зорилго табигдаһан 'байгаа бшуу.

— Зорилгоёо арайл дүүргэжэ шадаашьегүй һаа, тугалнуудые шэнэ аргаар харууһалха, түлжүүлхэдэ алишье талааараа ашагтай гэжэ һайн ойлгообди. Зай харыт даа,—гээд эндэхи отделениие эрхилэгшэ Дулза Цыдендоржиев шоото дээрэ тооложо байгаад харуулна.—Түрүүн бэлшээридэ гаргахадамнай таба—найма һаратай тугалнууд тус тустаа 100—140 килограмм шэгнүүртэй байгаа һаа, мүнөө эдэ найма—арба һаратайдаа тус бүридөө 190—230, зариманиинь 250 килограмм татана. Эдэнһээ томошолжо, заримыень ноябрь, декабрь соо һайса шахаад, тус бүринь 3 центнер үлүүтэй болгожо, гүрэндэ тушаахабди. Харин энээнһээ урагша нимэрхүү тугал, бурууды үшөө дахин үбэлжүүлээдшье байхада, эды шэгнүүртэй болодоггүй һэн. Саашадаа энэ түрүү аргаяа улам һайжаруулан нарижуулжа, тугал, буруу бүхэнэй шэгнүүрые зундаа сүүдхын 900—1000 граммаар нэмээхын түлөө тэмсэхэ ёһотойбди,—гэнэ.

— Нэн түрүүн тээлниг соохи бэлшээримнай багадана. Энээниие адагынь 50—60 гектарта хүргэхэ, загуун бүхэниие таба-зургаан гектарһаа бага бэшээр хорёолхо хэрэгтэй. Тиигээгүйдэ газарын уйтан аад, ногоонинь түргэн эдигдэнэ, муудана. Хоёрдохёор, бэлшээримнай ногооной шанар муу, ехэнхидээ үлэн үбһэн. Саашадаа һайн, шэмэтэй ногооной үрэһэ тарияд, намартаа, хабар эртэ газарыень уһалһан хойноол малаа оруулжа адуулха ёһотойбди. Тэрэшэлэн намар ногоонойнь муудахада малаа бэлшээхын тула эндэхэнэ дүтэ горох өбёос хоёрые холиһон зеленко тариха, һайнаар ургуулха шухала,—гэжэ отделениин зоотехник Борис Заглаев хэлэнэ.

Тугал, бурууннуудые зунай сагта тусгаар хорёологдоһон, һайжаруулагдаһан бэлшээридэ адуулаад, үшөө тэдэндэ нэмэлтэ тэжээл талха таряа эдюулжэ харууһалхада үлүү гаргаша гараха, абтаһан мяханай өөрынь үнэ сэншье ехэ болошохо бэшэ гү гэжэ зарим хүнүүд һанаһан байна. Тэрэнь дааншье тиимэ бэшэ байгаа.

Хооһон газарта ехэ тээлниг, хорёо, һарабша сарай гэхэ мэтые түхеэрхэдэ, мүн малда зунай сагта таряа талха, таряа буйлуулжа эдюулхэдэ гаргаша яһала хэгдээ ааб даа. Тиигэбэшье үхэр малай шэгнүүрые ехээр нэмээжэ шадаад байхада, энэ гаргашань түрүүшын жэлдэ хүсэд харюулагдаад, саашадаа тэрэнь ашаг олзооро хэдэн дахин эбхэгдэжэ тэхэрюулэгдэжэ байна.

Энэ жэлэйнь зарим дүн тухай тогтожо хэлэмээр. Малшадай ажалай түлөөһэнэй мүнгэ, малда эдюулэгдэһэн тэжээлэй сэн, байрыень гаргашын мүнгэ зөөри гэхэ мэтые бүхыдэнь тоолоод байхада, тэрэнь 5971 түхэригэй болоо. Харин зун соо тугалнуудай шэгнүүрые бүхыдөө нэмээһые мүнгэн дээрэ тоолобол, хамта 12,1 мянган түхэригэй мяхан абтаһан болоно. Иигээд ерэхэдээ тугалнуудые шэнэ гуримаар түлжүүлһэнэй ашаар энэ отделени 6157 түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаа бшуу. Ондоогоор хэлэбэл, малай шэгнүүрэз нэмээһэн центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 52 түхэригтэ болоо. Энэ мяхые гүрэндэ худалдахадань центнер бүхэниинь 100 гаран түхэригөөр абтаха ха юм.

Энэ аргые республикын ажахынуудта үргэнөөр, бодомжотой һайнаар хэрэглэжэ шадабал, алишье талааараа ашаг олзотой байха гэжэ һанагдана.

М. НАМЖИЛОВ,
манай тусхай корр.

АМЖАЛТАТАЙ ЭХИН

Һахалиин совхоз эмхидхэгдэһээр оройдоо жэл болоод байна. Тиигэбэшье түрүүшын жэлһээ эхилжэ, совхоз ажахыгаа бүхы һалбаринуудта горитойхон амжалта туйлаад, аймаг соогоо мэдээжэ болобо. Эндэ огородой эдеэ ургаса ургуулдаг звено эрхимээр ажаллажа гараба. Татьяна Дмитриевна Молчановагай хүтэлбэрилдэг огородшодой звено гектар бүриһөө дунда зэргээр 220 центнер капуста, һонгино, үгэрсэ, морхооб гэхэ мэтэ овощ хуряажа абаа. Энэ звеногой ургуулжа абаһан 120 тонно эрхим шанартай овощ бэлэдхэлэй пунктда эльгээгдээ.

Байгша ондо Һахалиин совхоз зүгы олоор үсхэбэрилхэ, тэдэнээ хоолоор хангахын тула гэршүүхэ ехээр таряа юм. Совхозой механизаторнууд 517 гектар гэршүүхэеэ хадажа, 4700 центнер ороохо хуряагаа. Тэрэнэйнгээ 700 центнерынь гүрэндэ тушааха аад, 3300 центнер таряа бэлэдхэлэй пунктда оруулаад байна. Мүн эндэхид мёд суглуулха түсэб даабаряа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Зүгышэд В. М. Степанов, С. Н. Чирков гэгшэд зүгын тоһо суглуулха түсэбөө 120 процент дүүргэжэ, 5 тонно мёд тушааха байһан аад, 6 тоннодо хүргөө.

К. БУБЕЕВ.

МАЛАА ШАХАН ТАРГАЛУУЛНА

Хэжэнгэ тосхоной зүүлжэ баруулжаа гонзойһон гол үйлөөр ябахадаа урагшаа эрьежэ харабалтнай шифер хушалтатай дарагар байра байдал обёорхо байхат. Эндэ Хэжэнгын совхозой залуу малые шахан таргалуулдаг гүүртэ оршодог юм. Гүүртын даагшаар Жигжит Намсараевич Журмитов хүдэлдэг. Жигжит Намсараевич хорёод жэлэй туршада мал ажалда хүдэлһэн, дүй дүршэл ехэтэй зоной нэгэн байха. Нүхэр Журмитовтой уулзажа ажал, хэрэг тухайнь һонирхобобди.

— Манай гүүртэ мүнөө жэлдэ 600 гаран хашараг, бурууннуудые гүрэндэ тушааха юм. Мүнөө 300 залуу мал шахан таргалуулжа байнабди. Тэдэниемнай ябажа харат,—гээд нүхэр Журмитов манда хөөрэхэ зуураа хандаба.

Фермэ соонь ороходо эндэ ёһотой хүдэлмэришэ зон ажалладаг юм байна гээд хүрэһөөр мэдэхээр. Бүлэг бүлэгөөрөө байһан томо хашарагууд сэл хүхэхэн зелёнко амтархан жажална.

Үбһэ, зелёнко, талха тарянай зүйл рациоонойнь ёһоор эдеэлүүлнэбди. Манай гүүртэдэ 6 хүн хүдэлдэг юм. Тус бүридөө 50 гаран хашарагуудые харадаг. Мүн хээрэһээ үбһэ, һолоомо саг болзортонь асархын тула «Беларусь» трактор бидэндэ үгтэнхэй—гээд нүхэ Журмитов ябууд дундаа хөөрэнэ.

— Жигжит Журмитович, эндэ хүдэлжэ байһан малшад тухайгаа, мүн хаража байһан хашарагуудаа хэды багта гүрэндэ тушаахаа байһанаа манда хэлээд үгыт,—гэжэ маанад һонирхобобди.

— Мал шахан таргалуулха хэрэгые нэгэ зарим зон бэлэн хэрэг юм ааб даа, ороохо таряа, үбһэ, зелёнко һайса эдюулхэдэ мал таргалангүй яахаб гэжэ байгаад номнодог гээшэ. Энэ тон буруугаар бододог зон гэбэл алдуугүй. Шахажа эхилһэн малые тугал байхаһаань хойшо 2-3 жэлэй туршада һайнаар харабал туһатай гэжэ бододогби. 2 жэлтэй, жэл хахадтай мал таргалуулхада гүйсэд бэеэ хүгжэнэгүй, шэгнүүрээр болоходоошье багаар татадаг гээшэ. Эбэртэ бодо малые 3 жэлдэ барижа тушаабал һайн гээд бододогби.

— Үнгэрһэн зунай туршада манай үхэршэд яһала һайн хүдэлжэ гараа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хээрэ, талын шэмэтэй ногоондо малшаднай буруу, хашарагуудаа үглөөнэй харанхыһаа үдэшын боро хараан болотор адуулжа гараа. Хашараг бүхэнэймнай шэгнүүр сүүдхын туршада килограммаар нэмээбэ. Харин сентябрь һара соо үхэршэднай хаража байһан 600 малаа бүхыдэнь 94 центнерээр нэмээжэ шадаһан байна.

— Үхэршэд Чимитма Цыденжапова, Павел Латышев, Даша Жигмитов болон бусад оролдосотойгоор хүдэлдэг, хэжэ байһан ажалдаа анхаралтайгаар хандадаг юм. Ажалша зонтой хүдэлхэдэ зүрхэ сэдьхэлдэшье хүнгэн, хэжэ байһан ажалшье урагшатай һайн ябадаг гээшэ ааб даа,—гээд Жигжит Журмитович даруу номгон янзаар дүүргэбэ.

Хэжэнгын совхозой малшад октябрь һарада мяханай комбинадта 120 гаран эбэртэ бодо мал тушаахаар хараална. Мүнөө гуша гаран үхэрнүүдые город ябуулба. Тушаагдаха мал бүринь шэгнүүр дунда зэргээр 360 килограммһаа дээшэ татана. Үлэгшыень совхозой малшад IV-дэхи кварталда гүрэндэ тушааха.

Эндэхи малшад зунай туршада гүүртынгээ малда өөһэдын хүсөөр 4000 центнер һайн шанартай үбһэ бэлэдхэжэ абаһан юм. Энэ жэлдэ совхозой механизаторнууд урда жэлэйхитэй жэшэбэл, һураггүй һайн ургаса хуряажа абаба. Шахамалнуудта эдюулхэ ороохо таряан элбэг абтаа. Тиимэһээ эндэхи малшад хараалһан түсэб, уялгаяа дүүргэхэ гүйсэд арга боломжотой.

Д. ХУБИТУЕВ,
манай корр.

Хэжэнгын аймаг.

Коммунистнар ба партиина бэшэ хүнүүдэй политическэ һуралсал эхилбэ. Шэнэ, 1971—72 оной һуралсалай жэлдэ манайда 29 һургуули эмхидхэгдэбэ. Тиихэдэ Ахын экспедициин Моондо тосхондо коммунис ажалай һургуули, Орлик тосхондо педагогическа эрдэм нэбтэрүүлхэ арадай университет байгуулагдаа.

ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ША[Т…]

Түрүүшын хэшээлнүүд юу харуулааб гэбэл, аймагай партиина эхин организацинууд һуралсалайнгаа жэлдэ яһала гэмгүй бэлэдхэлтэйгээр ерээ. Бүхы һургуулинуудтамнай түрүүшын хэшээлнүүд саг болзор соогоо, олон хүнүүдэй хабаадалгатайгаар, һайн эмхидхэлтэйгээр үнгэрөө.

Мүн энэ хэрэгтэ КПСС-эй райкомой түлөөлэгшэд—партиин райкомой гэшүүд, кандидадууд, аймагай парторганизациин шалгалтын комиссиин гэшүүд болон бусад эдэбхитэдэй үүргэ ехэ. Тэдэнэр хэшээлнүүдэй эхилхэһээ хэдэн хоног урид колхозуудта эльгээгдэһэн, тэндэхи пропагандистнарта хэрэгтэй туһаламжа үзүүлһэн байгаа. Жэшээлхэдэ, «50 лет Октября» колхоздо нүхэд Мархаев Б. М., Гончиков М. Ш., Цыбденов Ц. И., Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо нүхэд Сандаков К. Х., Саханов И. Л., «Улаан-Аха» колхоздо нүхэр Шарастепанов Д. Б. ба бусад эльгээгдэжэ, түрүүшын хэшээлнүүдые үнгэргэлгэдэ хамһалсаа.

Һуралсалай жэлэй эхилхэһээ урда тээ партиин райком пропагандистнарай семинар үнгэргэһэн байна. Аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд элидхэлнүүдые хээ һэн. Аймагай ажалшадай шиидхэжэ байгаа шухала зорилгонууд тухай эдэнэр дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Аха нютагай хэдэн зуугаад зон—малшад, һаалишад, хонишод, механизаторнууд, барилгашад, залуушуул—политическэ эрдэмээ дээшэлүүлжэ эхилбэ. Энэ жэл хадаа политическэ һуралсалай шэнэ шата болохо юм. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые улам гүнзэгыгөөр шудалхадаа, экономикын асуудалда гол анхаралаа табиха байһамнай ойлго[…]

60 шахуу пропа[…] ажаллана. Эдэ нүхэдэй […] дээдэ эрдэмтэй комму[…] Дүй дүршэлөөр баян […] даа. Тэдэнэй тоодо Х. […] доржиева, Бантаханов […] Акатова Н. И., Будае[…] Соболев Х. А. гэгшэд ор[…]

Шэнэ, 1971-72 оной […] лай жэлые Ахын аймаг[…] тийна эхин организаци[…] һайнаар үнгэргэхые […] байһаниинь дамжаггүй.

Вл. ГАЛСА[…]
КПСС-эй рай[…]
таһагые даа[…]

Улаан-Үдын электро-заһабаригын заводой хүдэлмэришэд 10[…] гаа даабари болзорһоонь хэдэн хоногоор урид дүүргэбэ. Энэ та[…] ханическа цехэй хүдэлмэришэд ехэ туһа нэмэри хээ. Эндэ […] рүүшүүл олон. Электро-гагнууршан, ВЛКСМ-эй гэшүүн Васили[…] цев табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын тула […] дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Тэрэ үдэрэй[…] 130—150 процентээр дүүргэдэг.

С. БАЛДУЕВА[…]

1972 ОНОЙ ТҮСЭБӨӨ[…]

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн Москва, Ленинград хотонуудай ажалшадай гаргаһан һайн һайхан үүсхэлые Хандагатайн леспромхозой модошод халуунаар дэмжэһэн юм. Эдэнэр һайн шанартай модо ехээр бэлэдхэхэ гэһэн зорилготойгоор хоорондоо мүрысэн хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглан хүдэлһэнэйнгөө ашаар модошод халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ шадана.

Иимэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлһэн модошод 307 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ даабари һаяа[…] жэ, үшөө 70 мянган […] модо бэлэдхэхээр шии[…]

Социалис ажалай герой Кудряшовой даадаг […] плексно бригадын, И. […] вэй «СССР-эй ой мо[…] мышленностиин […] соо эрхим» гэһэн нэрэ[…] хүртэһэн бригадын модо[…] нөө 1972 оной февраль […] түсэбөөр хүдэлжэ байна[…] лай түрүүшүүлһээ жэ[…] һан бэшэшье хүдэлмэри[…] шэмтэй шангаар хүд[…] циалис мүрысөөндэ […] гэжэ эрмэлзэнэ.

Н. ТЮР[…]

Загарайн аймаг.

БЭЕ БЭЕДЭЭ ТУҺАЛАЛСАН

Ленинэй орденто Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай цехүүдтэ Октябриин хүндэлэлэй социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Цехүүдэй хоорондо дэлгэрһэн мүрысөөндэ үүсэлэгдэһэн малай гэдэһэ сэбэрлэдэг цехэй коллектив түрүүлжэ ябана. Хүдэлмэришэдэй дуталдадаг, заримдаа малай хараалагдаһан саг болзор соогоо тушаагдан үүсэлэгдэдэггүй ушарһаа цехэй ажалда һаад ушардаг байбашье, тэдэнэр абаһан уялгаяа урагшатай һайнаар дүүргэнэ. Цехэй коллектив зарим үдэрнүүдтэ даабаряа 20 процентээр, мүн тэрээнһээшье ехээр үлүүлэн дүүргэдэг юм.

Техническэ фабрикануудай цехэй коллектив ноябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. Тэдэнэр комбинат соогоо эгээл түрүүлэн 10 һарын түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргээ. Жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэр 150 тонно малай хуурай белково тэжээл үйлэдбэрилжэ, республикынгаа колхоз, совхозуудта, хүршэ область, хизаарнуудай ажахынуудта эльгээһэн байна. Харин абаһан уялгын ёһоор тэдэнэр 10 һарын түсэбһөө гадуур 100 тонно тэжээл үйлэдбэрилхэ байгаа.

Цехэй коллектив уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө ехэ оролдолго гаргаа. Арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэжэ ходо оролдожо байһанай, үйлэдбэриин хаядаһа хүсэд һайнаар хэрэглэһэнэй, ажалые оньһожоруулһанай ашаар лэ амжалта туйлагдана. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, үйлэдбэриин хуушан талмай дээрэһээ, хүдэлмэришэдэй тоо олошоруулангүйгөөр продукци үйлэдбэрилгэ 12 процентээр дээшэлһэн байна.

Октябриин 54 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн мүрысөөнэй эршэ һайндэрэй дүтэлхэ бүри улам эршэмтэй шанга болошо байнхай. Хүн бүхэн, бригада, цехэй коллектив бүхэн абаһан уялгаяа дүүргэһэн тухай элидхэхэ һанал эрмэлзэлтэйгээр ажаллана. Арад зоной хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг цехүүдэй хүдэлмэришэд комбинадай гол цехүүдэй коллективүүдтэй адли мүрысэн, ажалдаа амжалта туйлаа. Шубуунай үдөөр подушка хэдэг цехэйхид халаанай даабариие ходо 20—25 процентээр үлүүлнэ. Комбинадай бусад зарим цехэй коллективүүд ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлжэ байһаар.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ дэлгэрһэн энэ мүрысөөн өөрын онсо шэнжэтэй гээшэ. Социалис мүрысөөнэй эмхидхэл һайжаруулха тухай партиин ЦК-гай һүүлэй тогтоол энээндэ ехэ нүлөө үзүүлээ, ажалшадай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ зүб харгы зам заажа үгөө. Тиимэһээ мүнөө хүдэлмэришэдэй дунда мүрысөөн эмхитэй һайнаар дэлгэрүүлэгдээ. Түрүү онол арга хэрэглэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. «Мүрысэхэдөө — бэе бэедээ туһалнабди» гэһэн уряатайгаар үйлэдбэриин түрүүшүүл ажаллана.

Энэ уряа бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байнхай. Хүдэлмэришэд бэе бэедээ туһалалсан, хамтын амжалта туйлаха арга хангана ха юм. Малай нэгэ доро олоор тушаагдахада, үүсэлэлгын цехтэ шахардуу байдал тохёолдоо һэн. Иимэ байдалда ороһон цехэйхидтэ механическа, модон хайрсагуудые хэдэг, заһабари-барилгын болон бусад зарим цехэй хүдэлмэришэд туһаламжа хүргэжэ, ажаллаһан байна. Тэдэнэр конвейернүүдэй дэргэдэ зогсон, мал үүсэлхэ, гэдэһэ сэбэрлэхэ ажалые һаадгүй һайнаар хэлсэһэн юм.

Мал үүсэлэгшэ А. Балыко гэгшые сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь ехэ хүндэлдэг. В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй медальда хүртэһэн энэ хүдэлмэришэн өөрынгөө дүй дүршэлые залуу нүхэдтөө дамжуулан үгэдэг, ходо туһаламжа хүргэдэг юм. Тэрэ профессионально-техническэ училищи дүүргэһэн залуушуулые хажуудаа абан, ажалай түрүү онол аргада һургадаг. Тэрэнэй хажууда ажаллаһан залуу хүдэлмэришэд богони болзор соо мэргэжэлээ һайнаар шудалжа абадаг. Нүхэр Балыко гэгшын туһаламжаар залуу басаган Н. Дамбеева училищида олоһон мэргэжэлээ бодото ажал дээрээ зүбөөр хэрэглэн, богони болзор соо ажалайнгаа оньһо хүсэд шудалжа, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй тоодо оролсоо.

Колбаса хэдэг заводой мастер И. Бочкарёв залуушуулда өөрынгөө дүй дүршэл, мэргэжэл шадабари дамжуулан үгэдэг. Хүдэлмэришэд Л. Натолицина, А. Толстоухова, В. Дектерев нүхэр Бочкарёв тухай магтаалта олон үгэнүүдые хэлэхэ. Тэдэнэр цехтэ ажаллахаар ерэхэдээ, мэргэжэл тухайгаа мүртэй юумэ мэдэхэгүй, халаанай даабари дүүргэжэ шадахагүй байгаа. Ондоо мэргэжэлдэ һураха юм байна гэжэ […] лоошье һэн. Харин нүхэ[…] рёв тэрэ үедэнь залуу[…] рэгтэй туһаламжа хүр[…] хэр ёһоной заабари […] Тэрэ хүдэлмэриин онол[…] залуу хүдэлмэришэдые […] ажалаа хайшан гэжэ […] һайнаар дүүргэхые за[…]

Ленинэй орденто Н. […] зинай даадаг мяха шу[…] бригада өөһэдын ёһо […] болонхой. Ажалай норм[…] һаа, нүхэдтөө туһала[…] гуримаар тэдэнэр ажал[…] мэһээ бригадын гэшүүд […] хэдэг завод соогоо сү[…] жэ юм. Түрүү бригады[…] ажалай бүтээсэ дээшэлү[…] жэлэй даабариие дүүрг[…] ондо туйлаха хэмжээндэ […] шадаа.

«Наһ шэнги ажала[…] боошхо хэгшэ М. И. […] луу нүхэдтөө хэлэдэг. […] һайрхаһан гү, али бэеэ […] үгэнүүд бэшэ. Нүхэр […] дүршэлтэй, мэргэжэлээ […] нягтаар шудалһан хүдэл[…] Залуу хүдэлмэришэд Бол[…] ниловтай, Витя Аверя[…] лис мүрысөөнэй договор […] өөрынгөө мэргэжэлдэ […] һургана.

Үйлэдбэриин түрү[…] комбинадай үнинэй хүд[…] дэй баян дүй дүршэлөө […] лэйнгээ түрүү онол арга[…] шуулда дамжуулан үг[…] һанай олон гаршэ харг[…] лохо юм. Комбинадай […] социалис мүрысөө һайж[…] тэрэнэй үүргэ, нүлөө […] хэ тухай тогтоолые бод[…] рэнь бэелүүлэн, мү[…] оролсоол хадаа бэе бэед[…] лан ажаллаха, хамтын […] арьбадхалса гэһэн ур[…] ажаллана.

Г. ХАР[…]

Буряадай барилгын управленийн 1-дэхи СМУ-гай ажал хүдэлмэридэ шэнэ техник[…] үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ. Барилгашад урдандаа гараараа бүтээжэ байдаг хүн[…] мэрэз оньһон түхеэрэлгын ашаар бэелүүлхэ аргатай болоо. Эдэ бүгэдын ашаар ажалай бүтээ[…] дээшэлэн байха юм. Шэнэ түхеэрэлгэ болон оньһон техникэ үйлэдбэридэ дары нэбтэрүү[…] шэ бэлэн хэрэг бэшэ. Тэрэ хүдэлмэришэн бүхэнһөө һүбэлгэн ухаа, мэргэжэл шадабари эридэ[…] лана Бабурина Светлана Круглова хоёр нимэ зүйлһөө ороо[…] доошо үлүүлдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): С. Круглова, С. Бабурина.

Д. БАЛДАНОВА[…]

МАРСЕЛЬДЭ БОЛОҺОН ХАЛУУН УУЛЗАЛГА

(Үргэлжэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Л. И. Брежневэй портын гарайдые үзэжэ ябахада, эрьебайһан онгосонуудай моряалайн заншалаар тэрэниие ...нуудай дохёогоор амар... байна. Далайн порт хараһанай үедэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Буш-Дю-Рон департаментын префектура ерэбэ. Л. И. Брежневэй хүндэлэлдэ департаментын префект болон ...-Лазурный Берег районой ... сайлалга эмхидхээ.

...алгын үедэ Франциин промышленна болон научна хүгжэлтын министр Ф.-К. Ортоли үгэ ...

...угай үгэ Л. И. Брежнев ...

...тэ господин министр,
...тэ господин префект,
...тэ бүсгүйнэр ба господа-...

...бшыхан тайлбари мэдэрэл... үгэеэ эхилхыемни зүбшөө... Танай хототой уулзалгые ...һонирхолтойгоор хүлеэһэн ...мы хүлеэгээгүй байгааб ...мүнөө хэлэхэ хүсэлтэйб. Урда ...бухы хотонуудтал шууятай, ...гоор олон далайн эрьеын ... гоё хото байха гэжэ ...мни, эгээл һанаандам таа...

...сель хото Советскэ Союзтай ...эһээ хойшо холбоотой юм. Энэ ...янинь аша үрэ ехэтэй гэ...дэжэ. Мэнэ һаяхана бидэ ... хотын асари ехэ далайн ... һонирхон харабабди. ... урда хубидахи үүдэн ... танай портын ашаар со-вет-француз худалдаа наймаанай ехэнхи хубинь хэгдэнэ. Манай худалдаа наймаанай флодой ехэ захил дүүргэжэ байдаг Ла Сиотын верфьнүүд дээрэ бүтээгдэһэн онгосонуудта совет морягууд үндэр сэгнэлтэ үгэдэг. Эндэл, Марсель шадар, совет-француз харилсаа холбооной шэнэ һалбари мүндэлжэ байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Фоседэхи нилээд томо промышленна комплекс барилгада манай орон хабаадана. Промышленна предприятинуудые барилгада хоёр ороной хүсэ элсүүлэлгэ хадаа совет-француз харилсаа холбооной ерээдүйн хүгжэлтэдэ шухала удха шанартай байха гэжэ бидэ тоолонобди. Юуб гэхэдэ, энэ хамтын барилга манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай эрьесые нилээд дээшэлүүлхэ. тэрэнэй тэнсүүри болон янзые үргэдхэхэ байна бшуу.

Хоёр оронуудай хоорондо хэгдэжэ байгаа худалдаа наймаанһаа, экономическа харилсаанай амжалтатайгаар үргэдхэгдэһэнһөө хоёр ороной харилсаанай юрэнхы хүгжэлтэ сэхэ дулдыдадаг гэжэ та, бидэ һайн мэдэнэбди.

Тиимэл хадань, Францитай хоёр талада аша туһатай холбоо үргэдхэхэ зорилготой хэмжээнүүдые али болохоор дэмжэнэбди. Марселиин портдо Советскэ Союзһаа ерэһэн ашаатай онгосонууд шадаал һаа оло үзэгдэг, манай портнуудта — Франциин онгосонууд ерэжэл байг лэ гэжэ хүсэхэ байнабди.

Марсель далайгаар тамарагшадай урданай хото юм. Тиимэһээл танай хотын ажал хэрэгүүд, портын хүдэлмэри гол түлэб Дундада далай дээрэхи байдалһаа дулдыдадаг гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Манайшье Советскэ Союзай Хара далай дээрэхи портнууд баһал Дундада далайн бассейндэ хабаатай бшуу. Тиимэһээл Дундада далай амгалан байдалай, эб найрамдалай далай болоһой, эндэ туризм, худалдаа наймаан дэлгэржэ байһай гэжэ халуунаар хүсэхэ байнабди.

Гэтэр мүнөө Дундада далайдахи байдалые тиимэ амгалан ажана гэжэ хэлэхээр бэшэ. Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулганууднаа дулдыдан, Дүтын Зүүн зүгтэ шахардуу байдал тохёолдонхой. Дүтын Зүүн зүгэй арсалдаата асуудалнуудые шиидхэлгэ дэлхэйн энэ районой байдалые һайжаруулха гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлхэ хүсэлэнтэйб. Энэшье, мүн бусадшье хэрэгүүдтэ Советскэ Союз Франци хоёрой харилсаа холбоон ехэ шухала үүргэ дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Энэ харилсаа холбоомной манай арадуудай аша туһада, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэгэй аша туһада улам бүри бэхижэг, үргэдэг лэ!

Хүндэтэ нүхэд! Богонихон болзор соо танай хототой танилсаха арга боломжотой байгаашье һаа, танилсаһандаа бидэ угаа ехэ баяртайбди. Гадна үшөө далайн оёорто шэнжэлгэнүүдые хэдэг танай суута институдые ошожо хараха түсэбтэйбди.

Халуун угтамжа эмхидхэһэнэйнь түлөө Марселиин хүн зондо баясхалан хүргөөд, тэдэндэ зол жаргал, амжалта хүсэхэ байнаб. Танай үзэсхэлэн хотын хүгжэн һалбархые, огторгойнтнай амгалан тэнюун, сэлмэг байхые хүсэнэб.

Эндэ байгша бүхы хүн зоной элүүр энхын түлөө хундагаяа үргэнэб.

(ТАСС).

***

Ф.-К. Ортоли, Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүдые сугларагшад анхаралтайгаар шагнаа, альга ташалгануудаар угтаа.

***

Л. И. Брежнев эндэ байдаг «Далайн экспертизын компани» («Комекс») гэдэгтэ үдэһөө хойшо ошожо хараба.

Энэнь океанографическа шэнжэлгэнүүдые хэдэг Франциин национальна түбэй филиал болоно. Далайнуудай, океануудай баялигуудые шэнжэлхэ, ашаглаха хүдэлмэри толгойлдог юм.

«Комекс» түхеэрэлгые Л. И. Брежневэй хараха үедэнь компаниин президент А. Дело үдэшэжэ ябалсаһан, тайлбаринуудые үгэһэн байна.

Л. И. Брежнев «Космонавт Юрий Гагарин» гэжэ совет научно-шэнжэлтын судныи моделине тус компанида бэлэг болгон дамжуулба.

Удаа тээнь Л. И. Брежнев Мариньян гэжэ аэропортдо ошоо. Тэрэниие департаментын префект Бур-дю Рон болон бусад үдэшөө.

***

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев октябриин 28-да Марсельһээ Парижда бусаба.

(ТАСС).

НАЙМАДАХИ түсэбтэ табан жэлдэ арад зоной элүүрые хамгаалгада айхабтар ехэ мүнгэ зөөри һомологдоһон байгаа. Хото городуудтахи, хүдөө нютагуудтахи элүүрые хамгаалгын эмхи зургаанууд медицинын шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаа. Гэхэ зуура, үнгэрһэн табан жэлдэ медицинын хүдэлмэрилэгшэд эрдэм мэдэрэлээ улам дээшэлүүлһэн байна.

КПСС-эй гэшүүн Галина Эриховна Лумпова Шэнэ-Элхиин больницада физиосестрагаар 17-дохи жэлээ ажаллажа байнхай. Оролдосо хэшээлтэй, эрилтэ ехэтэй байһанайнгаа түлөө нүхэр Лумпова суг хүдэлдэг нүхэдтөө хүндэтэй болонхой. Олоһон дүй дүршэлөө, мэргэжэл шадабаряа Галина Эриховна залуушуулда дамжуулан үгэдэг юм. Тэрэ үбшэнтэдтэ энэрхы дулаагаар хандадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: физиосестра коммунистка Г. Э. Лумпова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ФРАНЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

...ИЖ. (ТАСС-ай тусхай ...). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев Франциин ... хэрэгүүдэй министерст... соо октябриин 27-до ... Республикын Президент ... Помпидугай хүндэлэлдэ эмхидхэһэн байна.

... Франциин правительствын гэшүүд ба бусад тушаалтад ... хабаадаа.

... Брежневтэй хамта Франци... ябаад байһан тушаалтад ...талаһаа хабаадаба.

... И. Брежнев сугларагшадта ... үгэ хэлээ.

... айлшад бологшо Франциин Республикын Президентые, француз ханинарые сэдьхэ...эр ханан амаршалнаб гэбэ. ...уудэрнүүдтэ танай гайхам... ...сэлэл хототой танилсаба... ...эдэ хүндэмүүшээр. анха...аар угтагдажа байһанаа мэдэрбэбди. Францидахи ...анууднай хани халуун ха...ай оршон байдалда үнгэр... Франциин Президент...ад француз ажал ябуулаг... хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй... бүтэмжэтэй, үнэн сэхээр ... байһые тэмдэглэхэдэ ... Эдэ бүгэдэмнай найдамтай...жэжэ байгаа совет-франц... харилсаанай үндэр дээдэ хэм... таарана гэжэ нүхэр ... Брежнев хэлэбэ.

...скэ правительствын түрүү толгойлогшо Владимир ... Ленин Францитай Совет ... ойлголсоо һаань, тон һайн ... гэжэ 1922 ондо хэлээ бэ... мүнөө манай оронуу... арадуудай хоорондын түгэс ...аар нэбтэрһэн бодото хэ...хой.

...найрамдал бэхижүүлхэ гэ... оролдолго Советскэ Союз ... хоёрые түбхын түрүүн ... Амгалан тайбан ажа... амидарал дэлхэйн бүхы ... түрэл садан болгодог, ... байдалые хараада абаха ... политическэ ажал ябуу...лые ойртуулдаг байна. ...ушар Франциин Президент ...скэ Союзай Коммунис партиин Генеральна секретарь хоёр... ...хаха арга боломжо хангаа. ...эрилтэ байдал зөөлэрүүлхэ, ...рондын зүрилдөөтэ ...нуудые амгалан ёһоор ... зорилгоор манай оронуудай хэдэг ябуулганууд мүнөө сагтахи аша туһатай хэрэг болохонь дамжаггүй.

Экономическа, научно-техническэ харилсаа холбооной талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Худалдаа наймаанай хүгжөөгдэхын хажуугаар, ядерна физикын талаар хамтын шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ, Франциин атомна электростанцинуудта шухала уран Советскэ Союзда шанаржуулагдана, «Луноход», планетэнүүд хоорондын «Марс-3» гэжэ станци дээрэ — замбуулинда хамтын туршалганууд хэгдэнэ гэхэ мэтэ. Эрдэм наукын талаар холбоо барисаан манай арадуудай хүсэл эрмэлзэлэй тааралдадаг байһанай — хани барисаанаймнай алас холые зоринхой байһанай һүлдэ тэмдэг болоно.

Ондоошье һалбаринуудай талаар харилсаа холбоомнай угаа үргэн боложо байнхай. Манай харилсаае саашадань хүгжөөхын тула мүнөө юу хэхэ хэрэгтэй болоноб? Бидэнэй һанамжын ёһоор, хараалһан түсэбүүдээ бэелүүлхын, хэлсэһэн юумэнүүдээ бодото хэрэг болгохын тула түбхын түрүүндэ шармайн хүдэлмэрилхэ хэрэгтэй.

Хоорондоо һайнаар хандалсалгын ба үгэеэ ойлголсолгын мэдэрэлые СССР-эй ба Франциин олониитын дунда саашадань үргэдхэхэ гэжэ оролдонобди. Энэ хадаа арадуудайнгаа хани барисаанай гурим заншалнуудта наринаар хандаха, арадуудайнгаа соёлой баялигуудые һонирхон шэнжэлдэг ябадал дэмжэхэ, тобшоор хэлэбэл, совет, француз хүнүүдэй, илангаяа залуушуулай бэе бэеэ һайнаар ойлгохо, сэгнэхэ ябадалдань туһалхаар янза бүриин холбоо барисаа улам арьбадхахые хараадаа абана. Эдэ бүгэдэ совет олониитын мэдэрэл ба бодолдо бүрин харюусана. Совет хүнүүд бага балшар байхаһаа хойшо бусад арадуудые хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлэгдэдэг юм. Франциин түүхэ, тэрэнэй литература ба искусствын эрхим зохёол бүтээлнүүд, эрдэм ухаанай туйлалтанууд манай орон дотор үнинһөө хойшо ехэ һонирхол үүсхэдэг байна.

Дэлхэйн хёмороото нютагуудтахи байдалые политическэ талаарнь гуримшуулан заһаруулхын тула манай оронуудай хамтаран бэелүүлдэг ябуулгануудые ехэ удха шанартайда тоолонобди гэжэ КПСС-эй Генеральна секретарь хэлэбэ.

Советскэ Союз Франци хоёрой хоорондын хани барисаан ба харилсаа холбоон саашадаа улам гүнзэгырхэ, хүгжэхэ гээд этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт. Энээнһээ хэншье гарзатахагүй. Энээнһээ эб найрамдалай, бүхы хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэг аша туһада хүртэхэ байха. Манай хани барисаан улам бэхижэг лэ! — гэбэ.

Эрдэм болон техникын нилээд ехэ һуури эзэлдэг совет-француз хани барисаанай, улам ургажа байгаа харилсаа холбооной тэмдэг болгон, таанарта гарай бэлэг — Совет «Луноходой» модель барюулнаб. Лазерна элшэ дамжуулагша гэжэ тон шухала француз прибор энээн дээрэ тодхогдоһон, мүнөө хүрэтэр хүдэлжэ үргэлжэлһөөр байһаниинь Танда элитэ гэжэ Л. И. Брежнев онсолон мэдээсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь сугларагшадай альга ташалгаар угтагдан, Франциин Президентдэ дурасхаалта бэлэг барюулаа.

Франциин президент Ж. Помпиду харюугай үгэ хэлээ.

— Гарагай хоёрто, Трианондо минии дурдаһан хүсэлэнгүүд бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ Танай айлшалалгын гурбадахи үдэрэй түгэсхэлдэ хэлэхэ аргатай болобо хаб. Эндэ хэһэн удха түгэс, шууд сэхэ хөөрэлдөөнүүднай уласхоорондын гол асуудалнуудаар Франциин ба Советскэ Союзай хараа бодолнуудай олонхи ушарта дүтэрхы байһые, үгэеэ ойлголсолгын ба харилсаа холбооной шухала байһые гэршэлэн харуулаа. Эдэ үгэнүүдые ходо дабтадагбди. Манай хоёр арадай, Европын бүхы арадуудай зол жаргалтай байхын тула энээнһээ ехээр зоригжуулдаг, ехээр найдуулдаг ондоо үгэнүүд хэр олдохо aaб? — гэжэ Ж. Помпиду хэлэбэ.

СССР-тэ генерал де Голлиин аяншалха үедэнь эхи абаһан политика франко-совет харилсаае тон дээрэ үргэхэ арга олгоо.

Хүсэл зоригые ухаан бодолтой тааралдуулдаг ямаршье политика даб дээрэ маргангяар угтагдадаг гээшэ. Франко-совет харилсаа холбоон жэшээ болохоор гэжэ мүнөө бүгэдэнэй мэдэрһэн ушар энээндэ этигэдэггүй байһан хүнүүдэй али тухай ехээр эндүүрһые тон элеэр тодоруулан харуулаа.

Танай энэ айлшалалга, үнгэрэгшэ жэлдэ Танай орондо минии айлшалааша шэнгеэр, тус политикын үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан тухай, манай харилсаануудай бата бэхиие гэршэлнэ.

Экономикын талаар абабал, июль һара соо Москвада зарлагдагша ехэ комиссиин һүүлэй сессиин гаргаһан шиидхэбэринүүдтэй холбоотой шухала үрэ дүнгүүдэй туйлагдаха тухай уридшалан хэлэжэ болохо байна. Финансын талаар баталагдаһан хэлсээнүүд, манай худалдаа наймаанай тэнсүүри хангаха гэдэг Франциишье, СССР-эйшье хүсэл эрмэлзэл, бэелүүлэгдэжэ гү, али шэнжэлэгдэжэ байгаа проектнүүд хараалһан уг зорилгонуудаа бэелүүлхэ, тусхайлан хэлэбэл, манай худалдаа наймаае 1969—1974 онуудай турша соо хоёр дахин ехэ болгохобди гэжэ баталан хэлэхэ арга олгоно.

Эрдэм, техникын талаар, манай хоорондын харилсаа холбоон хурдан түргэнөөр, заримдаа гайхамшагаар хүгжэжэ байна.

Мэдээсэлнүүдые абалсалга, мэргэжэлтэдые, эрдэм-шэнжэлгын миссинүүдые эльгээлсэлгэ, элдэб зохёол бүтээлнүүдые хамтааран тунхаглалга гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд улам үргэнөөр бэелүүлэгдэдэг боложо байна, эрдэм наукын бодото хэрэгүүдтэ: атомна хүсэн, замбуулин, медицинэ, хотын барилга, агрономи гэхэ мэтэдэ хабаадана.

Эрдэм наукын хүгжэлтэ хангахые эрмэлзэдэг хоёр ороной эрдэмтэд ба техническэ мэргэжэлтэдые нэгэдхэгшэ эдэ орёо нарин, шухала хэмжээ ябуулганууд ойрын жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэхэнь дамжаггүй.

Гэхэ зуура, һүүлэй үеын манай харилсаануудай хүгжэлтые бүхы дээрэнь абабал, политическэ талаар ехэ юумэн туйлагдаа. Манай хараа бодолой улам дүтэлэлгэдэ, хани барисаа бэхижүүлгэдэ, эб найрамдалай хэрэгтэ бүри ехээр туһа хүргэхын тула заншал болоһон зүбшэлсэлгэеэ үргэлжэлүүлхээр эрид шиидэнхэй байнабди гэжэ Президент хэлэбэ.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

БАРХАНҺАА МАХАЧКАЛАДА...

Нарата Дагестанай ниислэл— Махачкала хотодо үнгэрэгдэжэ байгаа ахалагша классуудай һурагшадые атеистическээр хүмүүжүүлгын научна дүй дүршэлэй зүблөөндэ арадай гэгээрэлэй отличник, Барханай дунда һургуулиин багша Г. Э. Дамбаев хабаадалсажа байнхай. Энэ нүхэрнай олон жэлэй туршада таһалгаряагүй багшалха зуураа, ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ талаар нилээд дүй дүршэлтэй болоһон юм. Тиимэһээ Гүрдарма Эрдынеевич Дамбаев һургуулидаа хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей эмхидхэжэ байгуулһан, мүн шажан мүргэлэй мунхаг харанхы ябадалтай эсэргүүгээр тэмсэжэ, нютагайнгаа хүн зоной болон һурагшадай дунда һонирхолтой лекци, хөөрэлдөөнүүдые бодото баримтаар гэршэлэн, дэлгэрэнгыгээр үнгэргэдэг заншалтай.

Ороной бүхы хизаар, область, республикануудай түлөөлэгшэнэрэй сугларһан энэ ехэ зүблөөндэ Г. Э. Дамбаев «Ахалагша классуудай һурагшадые атеистическээр хүмүүжүүлхэ научна эмхидхэл» гэһэн элидхэл хэхээр хараална. Зүгөөр энэ элидхэлынь РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствээр һайшаагдан баталагдажа, зүблөөнэй үзэмжэдэ оруулагдаһан байна.

Т. ИВАНОВА.

Хурамхаан.

ТҮРЭЛХИДЭЙ СУГЛААН

Ахын аймагай Орлигой дунда һургуулида түрэлхидэй суглаан һаяхан боложо, түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Соболеев Х. А тоосоото элидхэл хээ. Түрэлхидэй комитет эдир үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горитой ажал ябуулаа гээд элидхэлшэ тэмдэглээ. Гадна түрэлхидэй комитет һургуулиин дирекцидэ шадаха зэргээрээ элдэб туһаламжа үзүүлдэг байгаа.

Түрэлхидэй комитедэй үүсхэлээр олохон түрэлхид һургуулиин байшангай, классуудай заһабарилга хэлсээ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Саашань тэрэ ажалай дутуу дунданууд тухай тогтожо хэлэхэдээ, түрэлхидэй комитедэй шэнэ бүридэл һургуулиин багшанарай ёһотой туһалагша болохо зэргэтэй гэбэ.

Үгэ хэлэһэн түрэлхид—нүхэд Хантаев Х. Х., Мандагаев И. Х. гэгшэд интернадуудта байдаг үхибүүд тушаа анхарал хэрэгтэй гэбэ. Тэдэнэй эдеэлхэдэ, номоо үзэхэдэ ходо хинажа байхаар. Теэд энэ хэрэг муугаар бэелүүлэгдэнэ. Багшанар түрэлхид хоёр хоорондоо нягта харилсаагүй ажаллана. Багшанар үхибүүдэй гэр байраар ябанагүй, түрэлхидтэйнь уулзанагүй.

Аймагай хүүгэдэй библиотекые даагша нүхэр Сасько В. А. үгэ хэлэхэдээ, библиотекэ һургуули хоёрой хоорондохи барисаае бэхижүүлхэ тухай тогтобо.

һургуулиин завуч нүхэр Мункопова Д. Д. эдир үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һургуули, түрэлхидэй урдахи зорилгонууд тухай хэлэбэ. Түрэлхид хадаа үхибүүдэйнгээ һуралсал, һургуулиһаа гадуур ямар ажал хэнэб гэхэ мэтэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулха ёһотой гээд онсолон тэмдэглэбэ.

Мүн үгэ хэлэһэн бусадшье нүхэд түрэлхидэй комитедэй дутуу дунданууд тушаа тогтобод. Партиин райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Шарастепанов Д. Б. суглаан дээрэ байлсажа, өөрынгөө һанамжые хэлэһэн байна.

Һүүлдэнь түрэлхидэй комитедэй шэнэ бүридэл һунгагдаба.

Г. ВЛАДИМИРОВ.

Редакцида харюусана

«НЭН ТҮРҮҮН АЖАЛ... ТИИГЭЭД?»

Иимэ гаршагтай корреспонденци манай газетын сентябриин 29-нэй номерто толилогдоо һэн. Тэрээн соо Сэлэнгын аймагай Жаргаланта нютагай соёлой байшангай хүдэлмэриин дутагдалнууд тухай шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Тус соёлой байшан хододоо шахуу хаалтатай байдаг, тэрэнэй дэргэдэ уран һайханай бүлгэм муугаар хүдэлнэ гэжэ хэлэгдэһэн юм.

Корреспонденци соо хэлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээ абахыень КПСС-эй Сэлэнгын райкомдо бэшэг эльгээһэн байгаабди.

«Элирүүлэгдэһэн дутагдалнууд бултадаа зүб байба. Жаргалантын соёлой байшанда һони һонин уулзалга, вечер болон бусад хэмжээнүүд үсөөнеэр үнгэргэгдэһэн байна. Соёлой байшангай директор С. Д. Мункуев ехэнхи сагаа гэртээ үнгэргэдэг байгаа. Тус корреспонденци аймагай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй семинар ба колхозой партиина комитедэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Мүнөө энэ соёлой байшан заһабарилагдажа байна. Тэрэнэй дэргэдэхи уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэри һайжаруулагдаха, ниитэ-политическэ темэтэй лектори эмхидхэгдэхээр хараалагданхай» гэжэ КПСС-эй Сэлэнгын райкомой секретарь нүхэр С. Ринчинов манай редакцида мэдээсэһэн байна.

ХИЛЫН СААНАҺАА

радио • телефон • телеграф

...ЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ИИГЭЖЭ БЭШЭНЭ

...-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн нүхэр Л. И. Брежневэй Францида албан ёһоор айлшалжа байһан ... хариин хэблэлэй гол анхарал ... хандуулһаар.

...ко-совет харилсаанай хо... гүнзэгы удха шанартай ... тухай В. И. Ленинэй һанал ... мүнөө үеын түүхэтэ ... байдалда бэелүүлэгдэжэ бай... «Юманите» газетэ бэшэ... франко-совет харилсаа хоёр ... хоёр арадай, эб найрамда... болон уласхоорондын аюул... ...байдалай аша туһада зорюу...лхай.

... И. Брежневэй албанай хэрэ... айлшалалгын уласхоорондын ...дэ ехэ удха шанартайе онсолон тэмдэглэхэ зуураа, Болгариин «Земедельско знаме» газетэ энэ франко-совет харилсаан эб найрамдалые, харилсаа холбоое бэхижүүлхэ талаар Европын оронуудта жэшээ болоно гээд бэшэнэ. СССР Франци хоёрой баталһан холын хараата экономическа хэлсээнүүд хоёр ороной хүгжэлтэдэ гүнзэгы нүлөө үзүүлхэ гээд Польшын «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ.

***

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай Кубада ерээд байһан тухай мэдээсэлнүүдые хариин хэблэл үргэнөөр толилно.

Советскэ Союз Куба хоёрой үргэн хэмжээтэ харилсаанууд тухай, А. Н. Косыгиниие Гаванада аха дүү ёһоор халуунаар угтаһан тухайнь бэшэнэ. Совет правительствын толгойлогшые Гаванада угталга совет-кубын хани барисаанай ёһотой демонстраци болоо гээд газетэнүүд тэмдэглэнэ.

***

Израилиин засагаархид «фантом» гэжэ американ истребитель-бомбардировщигуудые гартаа оруулха зорилготой шэнэ һэдэлгэнүүдые хэнэ гээд Англиин «Гардиан» газетэ бэшэнэ. Вашингтонтой мүнөө үедэ хэжэ байгаа хөөрэлдөөнүүдэйнгээ үедэ дээрэ дурсагдагша түхэлэй самолёдуудые үгэхэ тухай эрилтые Израиль нэн түрүүн табина гээд «Нью-Йорк таймс» бэшэнэ.

(ТАСС).

...ОН-до Л. И. Брежневэй ...лэһэн үгэ тараагдаба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Ехэ Трианон гэжэ ордон соо Франциин Республикын Президент Ж. Помпидугай эмхидхэһэн обед дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын текстые ООН-эй дэргэдэ байдаг СССР-эй ... түлөөлэлгэтэ эмхи ...ой гэшүүдэй дунда тарааба.

Совет делегаци ДРВ-дэ

ХАНОЙ. (ТАСС). В. В. Николаева-Терешкова толгойлогшотой совет Эхэнэрнүүдэй комитедэй делегаци Вьетнамай Демократическа Республикада айлшалжа байна гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Тус делегацитай октябриин 28-да ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан уулзажа хөөрэлдэбэ.

Шэнэ нэрэтэй болсбо

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Киншасаһаа абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Конгын Демократическа Республика октябриин 27-һоо эхилжэ Заирай республика гэжэ шэнэ нэрэтэй болобо. Энээн тухай Арадай революциин хүдэлөөн гэжэ партиин политбюрогой болон ороной правительствын хамтын заседани боложо дүүрэһэнэй һүүлдэ тус партиин политическэ бюрогой директор Проспер Мандранделе гэгшэ соносхоо.

Республика гүрэнэйнгөө тугые, гимные шэнэлхэ юм.

ХДС/ХСС-ые эрид шууд шүүмжэлнэ

ФРЕЙБУРГ. (ТАСС). Правительствын бүридэлдэ ородог Сүлөөтэ Демократическа партиин эндэ боложо байгаа съезд дээрэ Баруун Германиин мэдээжэ публицист К.-Г. Флах гэгшэ СВДП-гэй Генеральна секретаряар һунгагдаба. Парти доторой асуудалнуудта зорюулагдаһан элидхэл съезд дээрэ хэхэдээ, Флах гэгшэ ХДС/ХСС-эй гадаадын, дотоодын политикые эрид шүүмжэлээ. Европын социалис гүрэнүүдтэй харилсаа холбоо байгуулха хэрэгтэ эдэ партинуудай ябуулдаг политика мүнөө үеын уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха гэһэн оролдолгонуудтай тааралданагүй гээд тэрэ тэмдэглээ.

Грециин хархисуудта туһална

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Грециин хархисуудта үзүүлдэг сэрэгэй туһаламжаяа США улам ехэ болгожо байна. «Мүнөө сагай сэрэгэй самолёдуудай ба буу зэбсэгүүдэй хэрэглэмжэ хангаха» 50 миллион долларой сэнтэй центр барихадань Грецидэ туһална гэжэ «Вашингтон пост» мэдээсэбэ. США-гай гүрэнэй департаментын сэрэгэй туһаламжа үзүүлхэ ба буу зэбсэг наймаалха зургаанай директор К. Чэпмен тиимэ туһаламжа үзүүлхые США-гай правительствын зүбшөөһыень лаблаба гэжэ «Вашингтон пост» тэмдэглэнэ.

Дайнай хойшолонгууд

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Зүүн-Урда Азидахи байлдаанууд Америкын городуудые мүнгэн һангай талаар дайнай пленнигүүд болгоо гэжэ Нью-Йоркын мэр Джон Линдсей мэдүүлбэ. Сент-Питерсбергдэ үгэ хэлэхэ зуураа, тэрэ иигэжэ тэмдэглээ: США-гай городуудай бюджедэй гарзань жэл бүри нэмэнэ. Федеральна правительство манай городуудай хүн зонһоо татагдаһан 120 миллиард доллар мүнгые орон соохи байдал һайжаруулгада зорюулан гаргашалхын орондо дайнай хүнһэн болгожо байна.

Индиин, Пакистанай правительствануудта У Тан бэшэг эльгээбэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Хоёр оронуудай хоорондо тохёолдоһон шахардуу байдал усадхаха хэрэгтэ өөрынгөө туһаламжые дурадхаһан бэшэг Инди болон Пакистанай правительствануудта ООН-ой Генеральна секретарь У Тан эльгээбэ.

Мүн лэ адлирхуу удхатай бэшэгүүдые Индиин Премьер-Министр, Пакистанай Президентдэ эльгээһэн тухайгаа У Тан мэдүүлээ. Зүүн Пакистанай хилэ шадарай районуудтахи байдалай муудаһан, Баруун Пакистанай болон Индиин хилэ шадарай райондо шахардуу шанга байдалай һүжэрһэн, тэрэшэлэн Джамму, Кашмир шадар буудалдаанай боложо үргэлжэлһэн ушар эб найрамдалай хэрэгтэ аюул тохёолдуулна гэжэ һанаагаа зобожо байһанаа У Тан элирхэйлээ.

КАМБОДЖЫН патриодууд хархис этэгээдүүдтэ хатуу шанга сохилто үзүүлжэ үргэлжэлһөөр. Камбоджын шэнэ отрядууд национальна сүлөөрэлгын армида нэгэдэн ороно. Тэдэ Эхэ ороноо сүлөөлхые эрид шиидэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу сэрэгшэд дайшалхы бэлэдхэл гаража байна.

ВИА—ТАСС-ай фото.

Алексей БАДАЕВ

ГЭР ТУХАЙ ГУРБАН ШҮЛЭГ

1. БАРИГДАЖА БАЙҺАН ГЭР

Энэ байшан
Бусад гэрнүүдһээ об ондоол —
Шэнэжэн зүһэжэн
Хараха бүрим уряалнал.
Сэнхир огторгой өөдэ
Дүүлин хододоо,
Сэнгүү ажалай хүгжэм
Холуур тараанал.
Гаһар мантан тэрэнэй
Түхэл шарай
Газаа досооһоо
Гайхама түргөөр хубилнал.
Эди шэдитэ барилгашадай
Уран гарай
Эды һайхан хүшөө боложо
Үндынэл.
Хүнүүдшье баһа
Үдэрһөө үдэртэ һайжаран,
Хүдэр шамбай,
Баян сэдьхэлтэй болог лэ.
Байшан гэртэл,
Байрадаа жороолоншьегүй
барав
Байдалдаа, ажалдаа
Шэнэ шэнжэ олог лэ.
Хубхай заримын
Һанаа амархан амидаржа,
Хубиингаа хэрэгтэ,
Намагта хүхүүлһэндэл,
Шэнгэнэ.
Хуушан солодоо
Нүгөөдүүл үлгыдүүлэн
һажажа,
Шуурганһаа хоргодон,
Дулаахан пеэшэндэз нэнгэнэ.
Гэрнүүдэй хүсэл —
Түмэр хушалтатай орой.
Хүнүүдэй зорилго —
Эрдэм болбосоролой орьёл
Хүл доогуурнай орёолдодог,
Бог шорой
Хамажа хаяад,
Сэбэрээр коммунизмда ороёл!

2. БАРИЛГАШАД

Үнэн болоһон ушарнай
Үльгэр шэнги эхитэй юм.
Хүгжэмшэ, дууша, шүлэгшэ —
Хүдэр гурбан хүйхэрнүүд
Бүгшэм халуун хотодо
Үнжэн хүдэлэн һуугаа ха.
Орон нютагаа магтажа,
Уран хоолой зангидажа,
Хонгёо хүгжэм наадажа
Зоноо арадаа баясуулдаг
Оншотой гурбан хүйхэрнүүд
Ондоо ажал хэхэдээ,
Онол үгы байгаа ха.
Хүнгэн ажалда дадаһан
Хүдэр гурбан хүйхэрнүүд
Зундаа гаража амарха
Зуһалан бариха болоо ха.
Орон нютагаа магтажа,
Уран хоолой зангидажа,
Хонгёо хүгжэм наадажа
Зоноо арадаа баясуулдаг,
Багаһаа һүхын орондо
Барижа гуурһа дадаһан
Ондоо ажал хэхэдээ
Онол үгы хүйхэрнүүд
Яажа тэрэнээ барихые
Яагаад мэдэхэ байгааб даа.
Газар дээрэ түрэхэһөө
Гайтай дархашуул хэбэртэй
Һөөл юумэд гурбуулан
Һөөлдэштэрөө тоосолдон,
Гэр бариха эрдэмые
Гэмгүйхэнөөр шудалаа ха.
Зуһалан гэрэй барилга
Дуу зохёолго бэшэ гээд
Одоол тэдэнэр тиихэдэ
Ойлгожо һайнаар абаа ха.
Үглөө эртэ һэрюунһээ
Үдэшын харанхы болотор
Барилгын энэ талмайда
Баатар ажал хүнхинөө.
Һүхэнүүд шангаар дуулажа,
Хюрөө наринаар хуурдаа.
Бүдүүн модо хайжа,
Бэе бэедэнь таарууулаа.
Хара хүлһөө адхажа,
Бараг ажал харуулаа.
Хүдэршүүлэй барилга
Үдэр бүри үндыжэ,
Зуһалан гэрынь нэгэтэ
Зузаан малгай үмдэжэ,
Бариһан гурбан нүхэдтэ
Баяртайханаар дохибо ха.
Хажуудахи нүхэдтөө орходоо
Хабагүйхэншье болоо һаа,
Удаан наһа наһалжа,
Уладай магтаал абахал даа.
Юундэб гэхэдэ, гэрые
Юрын хүнүүд бяряагүй.
Орон нютагаа магтажа,
Уран хоолой зангидажа,
Хонгёо хүгжэм наадажа,
Зоноо арадаа баясуулдаг,
Багаһаа һүхын орондо
Барижа гуурһа дадаһан,
Ондоо ажал хэхэдээ
Онол үгы нүхэдүүд,
Хүгжэмшэ, дууша, шүлэгшэ —
Хүдэр гурбан хүйхэрнүүд,
Зугаа дууе зохёоһондол
Зуһалан гэрые бодхоогоол!

3. ХОЁР ГЭР

Хүдөө нүхэдэйнгөө дунда
байһан
Хотын гоёмсог хүбүүн шэнгеэр,
Тосхоной гэрнүүд соо энэ
байшан
Тобойн һуунал мэдэжэ үнэ
сэнгээ.
Мэргэжэл шадабарияа, сэдьхэл
дураяа
Мэргэн дархашуул үгөөл
шамда.
Һайхан байнаш. Айлшалхаа
уряад,
Һаруул сонхоороо энеэбхилнэш
намда.
Айлшадаа хүндэлэн хоймортоо
залаад,
Ажаһууг лэ бүлэ амгалан
мэндэ.
Зундаа һэрюун, үбэлдөө
дулаан,
Зугаатай хүхюутэй байг лэ
эндэ.
Залууб гэсэгээжэ үгэ бү гара,
Залуудаа хэншье задарюун
һайхан.
Залуу, һайханшье ябаһан юм
баран,
Замай эсэстэ үбгэрхэ гэжэ
байха.
Хуушан гэрые бү халхала
наранһаа,
Шуурган һалхинһаа тэрэниие
халхала.
Гэдэргээ харыш: илгарнал
баранһаа,
Гэрэй шарай уршалаатаһан,
хаб хара.
Эшэгы гэрнүүд соо тэрэш
залуудаа
Илгардаг байгаа — һаруул
зэнхэгэр.
Буруутай бэлшээриһээ гараагүй
зонуудаа
Булайтаар гайхуулаал модон
энэ гэр.
Эшэгы гэрнүүдтэ тэдэшни
түрэжэ,
Эшэгы гэр соогоо хосордог
байгаа.
Үбшэ хабшанда. дутагдалда
нэрбэгдэжэ.
Үхэхэ туйлдаа хүрэжэ найгаа.
Бурхан бэшэ, юрын нэгэ хүн
Буряадай талада нара
бадаргаа.
Баяд, ноёдые усадхаад түргэхэн
Баярай харгыда тэдэниие
гаргаа.
Хуушан гэрые бү халхала
наранһаа,
Шуурган һалхинһаа тэрэниие
халхала!
Үндэр наһыень хүндэлэн
баранһаа,
Мүндэр соогуур урагшаа
алхала!

Хүндэтэ уншагшад! «Хүнэй жаргал—ури хүүгэд» гэжэ хэлсэдэг. Зүгөөр тэдэнээ үргэжэ, хүл дээрэнь гарахань бэлэн хэрэг бэшэ. Эндэ нилээн ехэ оролдолго шадабари хэрэгтэй. «Бүлэ ба һургуули» гэжэ журналай һүүлшын номерто гараһан, Эстонидо ажаһуудаг олон хүүгэдэй эхэ Лейли Сарв гэгшын энэ асуудалда харюусаһан статья хуряангыгаар толилбобди.

Манай Буряад орондошье олон хүүгэдтэй, тэдэнээ һайнаар хүмүүжүүлдэг бүлэнэр бии байха. Хүүгэдээ яажа хүмүүжүүлдэг тухайдаа манда бэшыт гэжэ таанарта ханданабди.

ТҮРЭЛХИДЭЙ ДҮРШЭЛ

ОЛОН ХҮҮГЭД БАЯР ЛЭ АСАРДАГ

Гушан табан жэлэй урда тээ Хенно Сарв бидэ хоёр гэрлэһэн зомди.

Хуримайнгаа урда тээ үбгэмни болохоёо байһан хүн шогтойхоноор иигэжэ хэлээ һэн: **«Зургаанһаа үсөөн бэшэ үхибүүтэй болохобди гэжэ шамайе һамга абахамни гээшэ».** Бидэ хоюулан олон үри бэетэй болохые хүсэдэг һэмди, юрэдөө бидэ хоёр олон юумые адли нюдөөр харадаг байгаа зомди. Теэдшье гэнтэ танилсаһан бэшэбди: Хенно бидэ хоёр архи амасадаггүй студент залуушуулай бүлгэмэй гэшүүд һэмди. Имагтал үгөөрөө бэшэ, харин бүхы манай ажабайдалай—ажалай, хэшээлэй, зугаа нааданай жэшээ дээрэ архиин угаараар ууraг тархияа хорлонгүйгөөр, һонин һайханаар ажаһуужа болохо юм гэжэ тойрожо байгаа хүн зондо харуулхые оролдодог байгаа ха юмбибди. Байгаалиин һайханда сэнгэдэг, хатар нааданай үдэшэ үнгэргэдэг, сэдьхэлээ баясуулан, олон дуу дуулалдахабди.

Ажал, искусство, байгаали, түрэлэй болон хани нүхэсэлэй холбоон хүнэй ажабайдалые золтой болгодог гэжэ бидэ мүнөөшье этигэһээрбди. Тэрэнэй баримта—бидэнэй бүлын холбоон.

Хенно бидэ хоёр түсэбөө нэгэ бишыха «үлүүлэн дүүргээбди»—манда долоон үри бэе бии. Эгээл одхонноймнай доронь дэбдидэг бүдэй, нааданхайнуудайнь һаял мартагдажа байтар, аша зээнэр бүлэдэмнай бии болошоо даа. Хүүгэдтэй носолдохо, барихадаа, сүлөөгөө таһархадаа, нэгэшье гомдодоггүйб: багашуулай абяанһаа хододоо жаргалай мэдэрэл минии зүрхэндэ мүндэлдэг, хүсэ шадал нэмээдэг. Түрүүшымнай дүрбэн хүүгэд үен-үен дээрээ гараһан, тиигээд удаадахи үхибүүнэйнгээ гарахые тэсэжэ ядан хүлеэдэг һэм. Зүгөөр дүрбэдэхиимнай. Яанай гарахаяа байхада, дахин эхэ болохоёо байһан баярни сошордолгоор угтагдаа... 1941 он, үбгэмни фронт мордоо. Немецүүд Таллиниие булимтаран абаа, тиигэжэ Хенно бидэнтэеэ холбоо барисаагүй болоjo, үхибүүмнай һайн түрөө гү гэжэ мэдэхэшье аргагүй байгаа. Хэды хүүгэдтэйбши гэжэ армида асуухадань: **«Гурба гү, али дүрбэ»**,—гэжэ харюусадаг һэм гэгшэ. Тиигээд ганса һанаандаа иигэжэ айнгяар сэдьхэдэг байгаа: **«Дүрбэшье бэшэ, гурбашье бэшэ, хэрбээ булта үгы байгаа һаань, яалтай гээшэб?»** Иигэжэ һанаагаа зобохо үндэһэн яһала байгаа даа: нүхэрни Совет Армида ябахаһаа гадна, би өөрөө 1940 ондо капиталис предприятинуудые арадай мэдэлдэ оруулха хэрэгтэ хабаадаһан хүм—тэрээн тухайдам дуулгажа болохо байгаа бшуу. Хани нүхэднай хүүгэдээ нюухадам туһалаа; һүүлдэнь хүдөө гаража шадаабди. Хүлеэжэл, найдажал, этигэжэл байгдаа...

Одоошье баһал сугтаа болобобди. 1946 ондо Прийт гэжэ хүбүүн түрэбэ, хоёр жэл болоод—Айн. Багашуулаймнай хубсаһа хунарые үмдэжэ хахалха хүн бии болохоёо болёо гэжэ һанаһамнай, эндүүтэй байшоо: Хенныn ээлжээн ерээ. Одхон хүбүүмнай эсэгынгээ нэрые абажа, Хенно Хеннович (1955 оной) болоо.

Наһан соогоо би саг элбэгтэй байжа нэгэшье үзөөгүйб. Редактораар хүдэлдэг хадаа үглөөгүүр гэрһээ гараад лэ, үдэшэлэн бусажа ерэдэг һэм. Ажабайдалайнгаа эрилтээр лэ би хүүгэдээ ажалда һургаха баатай һэм. «Эхэнэрэй» болон эрэшүүлэй» гэжэ ажалые хубааарилха ёһон манай бүлэдэ огто байхагүй. Хүбүүд хубсаһа угаадаг, элюурдэдэг, шала хамадаг, амһартаяа сэбэрлэдэг һэн. Наһанайшье илгаа сахигдадаггүй байгаа. Үнэндөө, багашуул үлүү ехэ туһатай байдаг һэн—аха, эгэшэнэрынь олон хэшээлтэй, нийтын ажалда хабаадаха. Юрэдөө, саг сагаараа болодог һааб даа. Бидэ дежурлаха гээшые наряар сахидаггүй һэмди, юуб гэхэдэ бэе бэедээ туһалхаар бэлэн байха гэжэ бүлын гэшүүн бүхэн оролдохо ёһотой гэдэг һэмди. Бүлын «оркестртэ» хэзээшье «дирижер» хэрэгтэй гэжэ ойлгосотой aaб даа. Байрадаа телефонтой болохолоороо, хүдэлмэридөө байгаад, гэртээ хонходохо аргатай, «дирижерой» үүргэ дүүргэхэдэм хүнгэн болоо...

Манай бүлэдэ «нээмэл кассын» ёһо гурим баталагданхай һэн. Мүнгэеэ хайрсаг соо хэдэг һэмди, эдихэ юумэндэ, номдо, дэбтэртэ гаргашалхаяа хүн бүхэн дуратайгаа абаад, хэдые гаргаһанаа тусхай данса соо бэшэдэг һэн. Манай «бүлын мүнгэн сангай» ябасые харуулһан арбаад тиимэ дансын дэбтэр манда хадагалагдажа байдаг. Юунэй түлөө тэдэниие хадагалдаг зонбибди? Ямаршье фининспектор бидэнһээ тоосоо эрихэеэ байнагүй ха юм. Сэхыень хэлэбэл, өөрөөшье мэдэнэгүйб. Магад, манай бүлын ажабайдалай мартагдаһаншье һаа, уринаар һанагдаха үзэгдэлнүүдые тэдэ дэбтэрнүүд сэдьхэлдэмнай һэргээхэ аалам. Дэбтэрнүүд соо нэгэдэхи классай һурагшын гарааршье хэгдэһэн, һургуулида ороодуйшүүлэйшье моторлоһон зүйлнүүд байха. Ходо һайн тэгшэ байдаг һэн гэхын аргагүй. Заримдаа долоон хоногой һүүлдэ шалгахадаш, кассадамнай дутагдал гарашаха, һүүлдэнь элирүүлхэдэш, үлүү мороженодо гарашаһан байха. Бидэ тиимэ хэрэгүүдэй һүүлээр «шууяатай сүүд» хэдэггүй һэмди. Һайнаар хүмүүжүүлжэ гээшэ үхибүүе ямар нэгэ зэмэ хэхэгүй гэһэн бэшэ, харин юрэнхы дээрээ ёһо гурим сахидаг хүгжэлтэнь зүбөөр ябажа, сэдьхэл бодолоор сэбэр хүнүүд болохо ёһотой бшуу. Юрэнхыдөө, манай үхибүүд сэхэрмэгээр ургажа, гаргашалгын дэбтэр соо үнэнииень бэшэдэг һэн. Манай «бухгалтерска тоосоон» сэхэрмэг зан, этигэл, һэшхэл гээшые, мүнгэнэй сэн гээшые мэдүүлжэ һургадаг байгаа. Мүнөөшье «нээмэл касса» бии зандаа, зүгөөр бага зэргэ хубилханхай. Үбгэжөөл бидэ хоёр өөһэдынгөө олзые тэндээ хэдэгбди, үхибүүднай өөһэдынгөө сантай болонхой, гэбэшье хэдые оруулха аргатайб, тэрээнһээ дулдыдажа, «нээмэл кассада» мүнгэ хэдэг. Заримдаа, хэрэгтэй болоо һаань, тэндэһээ абадаг. Хуу һайн дуранай, һэшхэлэй хэрэг.

...Олон үхибүүтэй байһамнай, ехэл һайн гэжэ һанагдагша. Хэрбээ нэгэ-хоёр хүүгэдтэй һаа, бидэ ажаһуудалаа, хүүгэдэй хүмүүжүүлгые зүбөөр эмхидхэжэ шадахагүй һэмди гэжэ һанахаар юм. Ехэ бүлэдэ эхэ хүн гүйсэдхэхы бэшэ, харин шухала хүтэлбэрилхы үүргэтэй байдаг шуу. Гүйсэдхэхы гэхэ гү, али гэрэй ажалай үүргые үхибүүд бэелүүлхэ ёһотой.

Хоёрдохи манай баялиг—искусство, илангаяа хүгжэм. Бидэ булта хүгжэмдэ дуратайбди. Үбгэн бидэ хоёр эдир наһанһаа хоорто, ансамбльда ехээр дууладаг байгаабди. Үхибүүднайшье булта дууладаг...

Хүгжэм бултанаймнай баяр. Эгээл ехэ басагамнай, Марью соёл гэгээрэлэй училищи дүүргээд, Хиюмаа гэжэ арал дээрэ колхозой клубые даагшаар хүдэлдэг. Майт—математик, Тартугай университэдтэ һурахадаа, студенческэ хоорто хабаададаг байгаа, хүгжэмтэ классикада дуратай, тэрэниие суглуулдаг. Пирет басагамнай барилгашан, кандидадай дисс... бэлдэжэ байнхай. Мүнөө тэ... бишыхан хүүгэдтэй, урдаһ... хоорто ябадаг, дуунуудые ... жа бэшэдэг һэн. Дуу су... бэшэхын тула Монгол ошо... Яан хүбүүмнай концерв... хүгжэмэй теориин таһаг ... Хоорто дууладаг, олон инст... дээрэ наададаг aaб даа. ... Прийт эсэгэтэеэ Таллинай ... нарай байшангай хоорто ду... Һаяхан хоорой камерна ... хамта ГДР ошожо, Таллин... дүү болоһон Шверин хот... шалаа. Прийт үшөө полит... скэ институтда заочноор ... саад, хүдэлдэг юм.

Москвада эстонско иску... декадын болоходо, Прийт ... суута дуушан Георг Отс ... хамта оперодо дуулалсаһан ... Иигэжэ хэлэхэдэмни, һөөл ... шэнги гээбы. «Гар гар... сан» гэһэн оперо соо Отс ... рээ хүбүү үргэлжэ гараха... рэнь хүгжэмтэ хэдэн үгэ ... юм даа. Тэрэ хүбүүн Прий... һан юм. Хүгжэмдэ эгээл ... «дарагдаһан» хүн гэхэдэ, ... хүбүүн Айн. Тэрэмнай ... байгаад, институтда заочно... рана. Һүүлшынхимнай. Хенн... жэмшэ болохонь гэжэ ... байгаа. Консерваториин ... хүгжэмэй һургуулида оро... Тэндэ хүбүүмнай найман ... фортепьянын, һүүлдэ ... классда һураа. Нэгэтэ ... математикын һургуулида ... соносхогдобо гэжэ газет... жархёод, гурбан шатын ... дые хуу бодожо, тэндэ ... ороо. Теэд тэрэнэй ... хүгжэмэй гаража ошоогүй... aaб даа.

...Хэды олон шогтой, ... ёгтотой дуунуудые бүлэ... дууладагбибди! Урда тээ... ябадаггүй байһан нэгэ ... эхэнэрни иигэжэ хэлээ һэн: ... **роо сугларһан газарта ... гөөр иимэ хүхюун байдаг ... һанаагүйлби».**

Минии жара наһанай ... та суглараа: долоон ух... зургаан зээ ашанарни, хү... бэринүүдни. Тэдэнээ хар... булта намһаа гараһан юм ... гү гэжэ гайхааб.

«Зай, Хенно, наһан соо... хоёр юу хээ туйлаа хабд... һанаа һэм.

Лейли СА...

1941 ОНДО ҺЭН...

Мүнөөдэрэй һурагшад урда тээнь һураһан гэхэ гү, сэхыень хэлэбэл, дүшэн жэлэй урда тээ түрэл һургуулиинь үүдэ татажа, нэгэдэхи класста ороһон үетэн тухай юу мэдэхэб даа?

Тэрэ үедэ һургуули дүүргэгшэд ажабайдалай үргэн замда гараа. Ажаллаа, дайлалдаа. Олон хүбүүд гэртээ бусаагүй, түрэл болошоһон һургуулияа эрьеэгүй. Тэдэнэр дүүнэрэйнгээ, эдир үетэнэйнгөө амгалан һуухын тула ами наһаяа үгөө.

— Ами наһаяа үгэһэн баатарнуудай нангин дурасхаал таанарай сэдьхэл зүрхэндэ мүнхэдөө ябаг лэ, үхибүүд!—гэһэн үгэнүүдээр Хориин дунда һургуулиин һурагшадта Михаил Баторович Махатов (тэрэниие зураг дээрэ харанат) хандаа.

Зал соо гансата шэмээгүй байдал тогтожо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүшэрхэн зам дабажа гарагшын үгые анхаралтайгаар шагнаа...

Мүнөө Михаил Баторович Ленинградтахи эрдэм шэнжэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэ. Һаяхан М. Б. Махатов болон тэрээнтэй хамта 1941 ондо Хориин һургуули дүүргэһэн үшөө зургаан нүхэд Агууехэ Октябриин 54-дэхи ойн баярай урдахана уулзаба ха юм.

Тэрэ үетэнэй хуби заяан ондо ондоонууд байгаа. Зүгөөр тэдэнэй үгэ соо нэгэл адли зүйл бии: «Дүшэн нэгэн онһоо хойшо үнгэрһэн гушан жэл миин хосороогүй, үе сагтаяа алхамаа нэгэдхэн ябажа, арад зонойнгоо, Эхэ оронойнгоо аша туһада ажаллаабди!» гэһэн дүлэтэ үгэнүүдые зал соо һуугшад соносоходоо, халуунаар альга ташан угтаа.

Иимэ уулзалганда хабаадаһан эдиршүүлшье, наһажаалшье хүнүүдэй сэдьхэлээ хүдэлэнгүй һуухын аргагүй байгаа һэн. Дүшэн нэгэн ондо Хориин дунда һургуули дүүргэгшэдэй зариманиинь гушаад жэл харалсаагүй. Тэдэнэй уулзалга ямар ехэ баяраар халяа гээшэб!

Михаил Баторович Махатовта, Сэлэнгын индустриальна техникумэй хүдэлмэрилэгшэ байһан Дарь Доржиевна Эрдынеевада, Хүлэй эхин һургуулиин багша Клавдия Максимовна Лухневада, БурАССР-эй габьята экономист, СССР-эй финансын хүдэлмэриин отличник Бальжит Самбуева Содномдоржиевада, Шэтын областиин «Забайкалец» колхозой ветврач Дмитрий Всеволодович Патауровта, Хориин хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг предприятинуудай комбинадай начальник Жамьян Цыренович Жамсарановта, Ониноборскын һургуулиин багша Дмитрий Михайлович Неверовтэ баяр хүргэн, халуунаар альга ташан һуухадаа, тэрэ уулзалганда уригдаһан бидэшье, журналистнар, тон ехээр сэдьхэлээ долгисуулан һуугаа һэмди.

Тиихэдэ тэрэ үдэшэ һургуулиин пионернүүд болон комсомолшуудһаа гадна, 1941 ондо болбосоролой аттестат абагшадые Хоридо 1941 ондо түрэһэн, мүнөө багша болоод хүдэлжэ байгшад халуунаар амаршалаа.

Эндэ сугларһан, һурагшад, багшанар, айлшад тэрэ үдэшые оройдоо мартахагүй бэзэ.

Д. ХВАН.
В. ГАУЧЕНОВ.

ФЕЛЬЕТОНОЙ ОРОНДО

ХОМХОЙ ХҮНЭЙ ХАРГЫН ХОЙШОЛОН...

— БАЙЗА, ши хэды мүнгэтэйбши? Нэгэ улаахании абаха аргатай гүбди? Ятараа тархимни үбдэнэ гээшэб!—гээд, Чирков жолоошон тээшээ хараад абана.

Ялхитайхан харгыгаар ондого сондого гүйжэ ябаһан автомашинынгаа рулиие жолоошониинь нишэ тиишэнь, тухагүй мушхаха үедөө:

— Намдашни хан гэхэ хашарһаншье үлөөгүйл. Биинень тэрэ һалгаана һэмнайбди—гэнэ.

— Зай, тиибэл ямар юумэ һаналтайб? Юуншье һаань, Зуһалангай һаалиин гүүртээр дайраад гаралши. Машинаяа тиишэнь залал даа. Магад Прасковья Елшинаһаа мүнгэ абажа болохобди,—гээд, Чирков бага зэргэ дуурд гэхэ һанаатай гэншэһээр архиингаа мангарта улайшаһан нюдөеэ анишаба.

Тархи заһалгын гурбан түхэригэй хойноһоо гол харгыһаа хажуушаа хэдэн модоной хараанда оршодог Зуһалангай гүүртэ тээшэ дэншэргэхэеэ залхууръан жолоошониинь хажуудахи удамаршынгаа урдаһаа хёлойн хараад:

— Александр Яковлевич, Зуһалан ошонгүй Үүрэг хүрэбэлнай, нэгэ юумэн бүтэхэ бэшэ гү? Ядахын сагта магазинай наймаалагшаһаа нэгэ хахадые урьһаар абана бэзэбди. Намда үгэхэл байха,—гэхэдэнь, Чирков арай шамайхан нюдэеэ нээгээд:

— Шш-шш, тиигэжэ болохогүй. Тэрэ наймаалагшашни үглөөдэртөө һамгандамни дуулгажа, шууяа татуулха, үриемнай түлүүлхэ бшуу. Тиигэнхаар өөрөө нэгэ аргыень олоошомни дээрэ. Мүн Зуһаланда хүрэхэ хэрэгтэй һэм. Тиишэ зала машинаяа,—гэжэ бадашан һагад хэлээд, бэеэ тэнийлгэн, эбһээлбэ.

Эдэнэй хүрэжэ ерэхэдэнь, Прасковья Никитична тугалнуудаа эдеэлүүлжэ һаял дүүргээд гэртээ орожо ерэнхэй, үдэшынгөө хоол бэлдэжэ тухагүй байба. Отделениие эрхилэгшын уялга дүүргэжэ байһан Александр Чирков орожо ерээд:

— Сайн байн-оо, Паночка. Зай, үбһыетнай асараа гү?

— Усэгэлдэр үдэшэ 11 центнер үбһэ асаржа буулгаа. Мүнгыень совхозой кассада түлэхэ гүб? Али салингаһаамни дараха гү?

— Мүнөө мүнгэтэй һаа, намда үгэхэдэшни болохо. Мэнэ гэһээр 20 түхэриг үгэл даа. Үбһэнэйшни түлбэриин түлөө би харюусуужаб,—гэжэ найдуулан хэлэхэдэнь, гэнэн хонгор Прасковья тэрэ дороо арбанай хоёр улаан шарбуунса Чирковто һарбайба.

Хармаандаа хорин түхэригтэй болоһон үнөөхи Чирковнай гүүртын малшадай ажал хэрэгээр һонирхоһон хэбэр үзүүлэәд түргэхэн гаража ошобо.

Совхозойнгоо түб—Үүрэг тосхондо хүрэһөөр магазинһаа хоёр шэл архи абажа, дүтынгөө нүхэртэ ошожо сэржэмдээд, үдэшэ оройхон гэр тээшээ найгалзаһаар талииба. Хүрэжэ ерэхэдэнь, һамганиинь, үхибүүдынь үни унтанхайнууд байгаа һэн. Сээнэгэйнгээ үүдэ нилээд наяргажа, гэртээ ороходонь:

— Энэ хаана баһа архидаабши?—гэжэ һамганиинь ганирһаар угтаба.

Чирков ханилһан нүхэрэйнгөө урдаһаа уриханаар миһэлзээд:

— Нүхэдөөрөө. Өөрынгөө хармаанһаа ханшье гэхэ юумэ гаргаагүйб. Хүнэйл хүзүүн дээрэл... Зай, ши олон табые шааяжа бү байл даа. Мэдыш, намайешни хүндэлнэ, намдашни һаймһаралданад ха юм даа. Шамайе юумээр дутаагаагүйл байхаб. Пиджагайм хармаанда үшөө мүнгэн бии байха. Абаарай — гээд, хубсаһаяа тайлажа, дулаан хүнжэл рууга бухашаба.

— Юун мүнгэеэ хэлэнэбши? Салин гараа гү?

— Үгы, үглөө нүгөөдэрһөө хубаагдаха. Зуһалангай гүүртээр ябахадаа тугалшан Прасковья Елшинаһаа үбһэнэйнь 20 түхэриг абаа һэм. Үшөө арба гаран түхэриг түлэхэ ёһотой,—гэбэ.

— Совхозой кассада оруулхагүй, мүнгыень юундэ харгыда үрижэ ябаабши?—гээд, һамганиинь урда хойнонь ороод һалабагүй. Чирков хүндөөр уухилан, урдаһаань хараад:

— Ойлгожо бай. Тэрэ мүнгэндэнь тааралдуулаад наряд зохёожо бэшүүлхэдэ дүүрээ юм шуу. Би шамда ходол хэлэжэ байгша гүби. Юун гэһэн һүлэр, солоохойгүй амнтамши?— гэн, саашань иигэжэ үргэлжэлүүлнэ. — Мүнөө һарада ехэхэн мүнгэ абахабди. Бишни арга хургаараа оролдожо А. Новиковой, В. Поповой, О. Гаськовагай нэрэ дээрэ бүхыдөө 190 түхэригэй наряд зохёожо ябуулаа һэм. «Хүнэй гараар могой барюулжа өөрынгөө альгаар алта бажууха» гээшые дуулаа һэн гүш? Иигэжэ улаан шарбуунсануудые асаржал байхадамни, баярлахагүй үшөө ганиржа байхаш, — гээд үгэеэ таһалдуулба.

— Зай, зай, Саша, орхи. Һара бүхэндэ үлүү мүнгэ абажа байһаар мэдэгдээ һаа, яахабибди? — гэжэ һамганиинь һэргылэнгеэр хэлэнэ.

— Һэ, хэн мэдэбэ гээшэб! Тэдэнэйшни салингые би өөрөө хубаана бшууб. Совхозойшни кассир Коноваловатай танил ха юмбиб. Тэрэшни минии урдаһаа шиидшье гэхэгүй,—гэһээр анираа хатажа, амтатайхан нойртоо диилдэшэлэй.

Үнэхөөрөөшье, өөрынгөө хармаанһаа хан гэхэ хадааһашье гаргашалангүй амаараа гаратараа архидадаг Чирковой «нюуса» түбһэн хүнэй тайлбарилашагүй орёо юм. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ нүхэрнай үни хада пенсидэ гараһан гү, али хэдэн жэлэй ажал хэдэггүй үбгэд хүгшэдэй нэрэ дээрэ дуран соогоо хуурмаг наряд зохёожо, гүрэнэй мүнгэ зорогоороо үбэршэлдэг байба бшуу. Үшөө энэнь багадаад, тэрэ нийтын зөөриие өөрын мэтээр үридэг, танил талануудтаа бэлэгэй тэдысэ бэлэглэжэрхидэг хүн байшаба. Табаг дээрэ таба эрьелдэхэ «эльбэтэй» Чирков арга мэхээрээ һангай зөөри һуулижа амташаһандаа, улам дашууржа, хэмһээ хэтэртэрээ баяжахаар зоригжоһон хүсэлынь нимэл һэн даа. Үйлэдэһэн хэрэгүүдыень аймагай прокуратура элишэлжэ, олондо дуулгаха аабза гэжэ хүлеэе.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Баргажанай совхоз.

ПРАВДА·БУРЯТ...

Нэгэдэхи хуудаһанда: ... ЦК-да, СССР-эй Министр... Советтэ. «Октябриин х... хүндэлэлдэ» гэһэн нийтэ ... доро информацинууд. Л. ... нэвэй Францида ошоһон, ... Косыгинай Кубада ошоһон ... ТАСС-эй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: ... хойшолуулганууд гү... Андрусенкын статья. «... да һураха хэрэгтэй» — ... новай статья. Ажалшад... гүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда: ... Брежневэй Францида, А. ... гинай Кубада ошоһон ... ТАСС-эй мэдээсэлнүүд (... Уласхоорондын мэдээсэл...

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... тын хуудаһан.

ЭНХИР ЭКРАН

МОСКВА ХАРУУЛ...
13.00—орон доторхи ... 13.15—үхибүүдтэ зо... һан дамжуулга. 13.50—... тэ дамжуулга. 14.20—... ажахые хүтэлбэрилэгш... лагдаһан дамжуулга. ... концерт. 15.35—«Мир ... лизма» гэһэн дамжуулга ... — Тувын телестудиин ... ма. 17.45—«Амитадай ... дал» гэһэн дамжуулга.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...
18.35—«Неделя» гэһ... ботын үдэрэй програм... — концерт.

МОСКВА ХАРУУЛ...
20.00 — Футболоор С... түрүү һуури эзэлхы... эхилһэн мүрысөөндэ «С... — «Торпедо» команд... наадан харуулагдаха. 2... кинопанорама. 23.15—... жэм.

УЛААН-ҮДЭ ХАР...
23.50—«Зүүн Сибир... киножурнал.

МОСКВА ХАРУУЛ...
24.00—«Время» гэһ... лэй һонинной програм... — «Граф Монте Кристо» ... уран һайханай фильм... дэхи серинь.

Редакторай орл...
М. Н. НИМ...

Н-01599. Заказ № 1095.